

„Az aláírásnál nem volt jelen a sajtó, még fotó sem készült. Úgy tűnhet, az eseménynek nincs különösebb hírértéke, pedig meggyőződésem, hogy egyházunk legújabb kori történelmének jeles dátuma volt ez a forró nyári nap.”

► Dél öröme – 3. oldal

„...mintha egy zárt gyűjteményi szobába lépne az ember, ha szeretne többet megtudni a német-magyar-szlovák hagyományú egyház világról.”

► Nemzetiségi gyökereink – 6–7. oldal

„Teljesen más bizonylati rendet kellett például felállítani, és ma már nemcsak a magyar számviteli szabályokra kell odafigyelnünk, hanem az európai uniós elvárásoknak is meg kell felelni.”

► Interjú egyházunk könyvvizsgálójával, dr. Nagyné dr. Stieber Tündével – 8. oldal

SEMPER REFORMANDA

„Krisztus minden szentjével együtt szereteténél fogva magára veszi a mi alakunkat, velünk együtt küzd a bűn, halál és minden baj ellen: mi pedig az ő szeretetétől felgyulladva őhozzá formálódunk, az ő igazságára, életére és üdvösségére hagyatkozunk, s ekképpen az ő javaival és a mi bajainkkal való közösség révén egy téstává (kalácsá), egy kenyérré, egy testté, egy itallá leszünk úgy, hogy minden közössé lesz...”

► Luther Márton:

Krisztus valóságos szent testének sacramentumáról (Wiczián Dezső fordítása)

Érdeklődők a kapolcsi evangélikus templomban megnyitott bibliagalériánál

Mitől jó egy igehirdetés?

A szingazdag beszámolómból, amelyet az Evangelikus Élet az idei Szélrőzsa-találkozóról közreadott, különösen elgondolkodtatónak találtam egy hangsúlytalannak tűnő mondatot: „A kissé nehézkesen induló beszélgetés elején a részt vevő fiatalok egy inkább teológiai jellegű kérdésre keresték a választ, nevezetesen arra, hogy mitől jó egy igehirdetés.” (Milyenek kellene lennie egyháznak?; 8. oldal)

Nem tudom, hogy mit válaszoltak a megkérdeztettek, és azt sem, hogy ki volt az, aki kérdezett, de úgy érzem, a cikk írója jól tett azzal, hogy ezt a mondatot is leírta. Nem gondolom, hogy bárki is képes lenne erre a kérdésre tökéletes választ adni. Abban azonban biztos vagyok, hogy ez az egyik legnehezebb, legizgalmasabb és bizonyos szempontok alapján az egyik legfontosabb kérdés ma az egyházi élettel kapcsolatban. Minket, evangélikusokat pedig a keresztyénység nagy családján belül különösen is közelről érint. Hiszen vitathatatlan örökségünk és ősi kincsünk az a tudat, hogy ha szinte minden hiányzott is a gyülekezeti élet feltételei közül, a prédikálás eseménye mégis mindig a középpontban állt, és nehéz körülmények között is összetartotta a híveket.

Lelkészcsaládban nevelkedtem. Gyermekkorom sajátos élménye a szombati csend és a vasárnapi hangos szó mint a prédikáció vajudásának és világrajvetelésének hetente ismétlődő családi liturgiája. A lábujjhegyen járástól a lábujjhegyre állásig tartó események voltak ezek.

De ami az igehirdetésekből életre szólóan megmaradt, az mégsem ez, hanem az az erő és kisugárzás, amely a valóban „jó” igehirdetésből áradt. Azt gondolom, hogy valahol itt lehetne keresgélni a feleletet ma is. Nem szeretném megválaszolni a kérdést, sokkal inkább fel szeretném hívni a figyelmet arra, hogy miért is érdemes a Szélrőzsan felvetődött témát komolyan venni és aktuális problémaként napirenden tartani. Hiszem, hogy nem véletlenül szólalt meg a következő nemzedék kérdése napjainkban.

A prédikációk életének mindig két oldala van. Életem egyik részében inkább az igehirdetői oldalt, a másikat pedig az igehallgatóit ismertem meg alaposabban. A jó igehirdetésnek mindkettővel dolga van.

Szolgálhattam olyan gyülekezetben, ahol szinte minden vasárnap elmondták a gyülekezeti tagok, hogy milyen igényes is az a közösség, ahol majd elhangzanak a mondataim. De átéltem azt is, amikor egyetlen mondatot sem lehetett kicsikarni a hallgatókból a prédikációval kapcsolatban. Külön világ volt az, ahol majdnem párbeszédre alakult át az egy-egy szobában vagy iskolateremben tartott prédikáció. Mind a mai napig megmagyarázhatatlan az az élmény, amikor valaki több mint egy évtizednyi idő távlatából mondatokat idéz valamelyik igehirdetésemből, és én már arra sem emlékszem pontosan, hogy hol és mikor hangzottak el azok a szavak. A legmaradandóbbak azonban ezen az oldalon a kemény kritikai megjegyzések, amelyek – főleg az elhangzást követő pillanatokban – különösen is elviselhetetlennek tűntek.

Igehallgatóként talán az a legfurcsább tapasztalat, hogy sok prédikáció után úgy érezzük, hogy bár többen voltunk a templomban, és külsőleg át is éltünk egyfajta közösséget, valójában mégis egyedül és kissé üresen maradtunk a prédikáció után. Ekkor törnek fel bennem szinte megállíthatatlanul a fontos kérdések: mi lehetett az oka annak, hogy nem éltem át a gyermekkorom „vajudás és születés” atmoszféráját? Miért nem ragadt meg a prédikátor vagy az elhangzott igehirdetés? Miért éreztem úgy, hogy ami elhangzott, nem volt több, mint jó értelemben vett kötelességteljesítés? Miért nem születik meg bennem a prédikáció hallgatása után elhatározás vagy a megváltozás és a megújulás utáni vágy? Miért nem izgatnak az elhangzott mondatok pár perccel később? Miért nem kavarnak a fejemben, ahogy ballagok a templom melletti járdán...? Hol van a hiba? Vagy jó minden úgy, ahogyan van, nem is kell mélyebbre ásnom, hanem meg kell elégednem azzal, amit hallottam?

Itt jut eszembe Bonhoeffer nagyon is egyszerű képe, amikor ezt tanította a diákjainak: akként kell prédikálni, hogy hallgatóink úgy viselkedjenek, mint egy kisgyerek, amikor felmutatunk neki valami csodálatosan szép gyümölcsöt, és meg sem tudjuk kérdezni tőle, hogy kéri-e, mert olyan lelkesen kap utána. A másik, nagyon is kézenfekvő gondolata az volt, hogy akkor jó a prédikáció, ha már a megszólalás pillanatában, a szavak hallásakor is valóságos mozgásban van. Hiszen Krisztus is beszélget, kérdez, jön, és hordoz minket. A hangzó ige sem tesz mást, mint formál, épít és alakít bennünket. Kíváncsi a véleményünkre, és érdekli a következő lépésünk. Szeretné, ha felbátorodnánk, nem pedig elbizonytalanodnánk a találkozás alatt.

Ma is közeledni kellene a prédikációinkkal egymáshoz. Ez persze azt is igényli, hogy a szavaink maiak és dinamikusak legyenek, mert körülöttünk kérdések elhallgathatatlanok a szöszéken. Miként is lehetne megkerülni az aktualitást, amikor napjainkban éppen Kánából, ahol Jézus bort adott a lakodalmásoknak, arról látunk képeket, hogy ártatlan gyermekeket temetnek, hogy ismét kegyetlenül pusztít a háború, vagy hogy egy csecsemő még azt sem érthette meg, hogy nevet kapjon, mert bombázás áldozata lett pár órában...

De azt sem szabad elfelejtenünk, hogy idehaza még a békés és biztonságos közlekedés, a normális együttélés szabályainak betartása is mennyire nehezünkre esik. Egyre többen aggódnak jogosan amiatt is, hogy merre mehetnek tovább az életükben, hol van békésen és becsületesen járható út, hiszen egyre több körülöttünk az agresszivitás és a nyereségvágy. Végtelen kijelentések pedig aligha segítenek az emberi élet méltóságának védelmében. Az indulatok fokozása amúgy is nehezen teremt pozitív jövőképet bennünk és körülöttünk...

A jó prédikáció sohasem kerülheti meg az adott kor életét. A korszerűség nem egyszerűen divatkövetés, hanem sokkal nemesebb és bátrabb vállalkozás. A jó igehirdetés nem egyedül a lelkész felelőssége, hanem a hallgatók és a prédikáló eleven mozgásának, a közöttük érvényesülő kölcsönhatásnak a következménye. Ahhoz azonban, hogy valóban „jó” legyen a prédikáció, a legfőbb komponens ma is ajánléként, csodaként adatik meg.

■ SZABÓ LAJOS

Kultúrkaavalkád

Beszámoló a Művészetek Völgye fesztivál nyitányáról

► A birkák békésen legelésznek az úrtávközlési központ szomszédságában. A patakparton kisebb-nagyobb régi malomépületek sorakoznak. Ha hideg vízre van szükség a vendégnek, bármelyik háznál készséggel feltöltik a palackját. A völgyben mintha megállt volna az idő. Mégis emberek tízezrei keresik fel a dombok közé zárt kis településeket július végén. Vagy talán éppen ezért.

FOTO: KECSKÉS BALÁZS

Tizennyolcadik alkalommal rendezik meg a Művészetek Völgye fesztivált Kapolcson és a vele határos öt településen július 28-tól augusztus 6-ig. Mára már az ország legnagyobb nyári rendezvényei között tartják számon. Tíz napon keresztül közel ezer programon három-ezer előadó mutatkozik be – a várakozások szerint – kétszázézer látogató előtt. A programkínálat igen változatos. Nem-hogy presztízsvesztés lenne a művészvilág színe-java számára néhány napra „lemenni” a völgybe, hanem éppen ellenkezőleg: ma már az a szenzáció, ha valaki a „nagy nevek közül” nem mutatja meg magát a fesztivál valamelyik színpadán, templomában vagy kávéházában.

A sokszínűség völgye

A hat kis faluban – Kapolcson, Pulán, Vigántpetenden, Taliándörögdön, Monostorapátiában és Öcsön – megfér egymás mellett a komolyzene, a dzsessz és a pop, a magyar, az indián, a távol-keleti

és a zsidó kultúra. Idén külön program-sorozaton hívják fel a látogatók figyelmét épített örökségünkre. Eközben pedig megnyílt a nagyközönség számára a Taliándörög határában található úrtávközlési központ. A népnyelv által csak Szputnyiknak nevezett titokzatos objektum immár a tudomány és a fantasztikum szentélye lett.

A közönség összetétele is meglehetősen sokszínű. Tömegesen érkeznek a kisgyermekes családok, a nyugdíjasok, hátizsákot ragadnak a bulizásra vágyó egyetemisták, a feketébe öltözött rockerek és a vörös tarajos punkok is. Egyesek autóval, mások busszal vagy stoppal közelítik meg a völgyet. A stopposok itt sokkal nagyobb sikerrel járnak, mint más országokban. „En sem szoktam felvenni már senkit. De a völgy, az más. Itt fontos a szolidaritás” – fejtette ki egy harminc év körüli hölgy, amikor épp a sorok íróját szállította az egyik, Monostorapátiában megrendezett koncertre.

Akik megéheznek, nem csak hamburgert ehetnek. Lehet kapni zsíros kenyeret is – málnaszörppel. Vagy ehetünk egy teljes menüt négyszáz forintért Cili néni kifőzdéjében.

A hangok völgye

A zenebarátoknak már a fesztivál első hétfőjéig is szolgált igazi csemegékkel. A kapolcsi katolikus templomban a Muzsikás együttes az erdélyi zsidóság népzenéjével ismertette meg a közönséget. Az eltűntnek hitt muzsikát a cigány zeneszek mentették át az utókornak.

Kapolcson adott koncertet Temesi Mária énekművész a világhírű zongorista, Fellegi Ádám társaságában. Műsorukon egyházi és világi áriák és dalok szerepeltek Bach Magnificatjától Pergolesi Stabat Mater című művéig. A zongoraművész lelkesen beszélt a felcsendülő darabokról, zenetörténeti érdekességekkel egészítve ki az előadást. A hangversenyen olyan „slágereket” is megszólaltattak, mint Händel *Largója* a *Rinaldo* című operából vagy a *Schubert*, illetve *Wolf Péter* által komponált *Ave Maria*.

Pulán a római katolikus templom adott otthont az *Extreme harsonkavartett* kon-

certjének. A négy fiatalemberről (Diószegi Tamás, Horváth Szabolcs, Stürzenbaum Róbert és Zakó Norbert) álló együttes több évszázad zeneirodalmából merített *Mozarttól Hidas Frigyesig*. Műsoruk végén spirituálék feldolgozásából adtak ízelítőt a templomot megtöltő közönségnek.

Visszatérő vendég a Művészetek Völgyében az *Amadinda*. A világhírű ütösgyűjtes több koncertet is adott az idén, bemutatva különböző népek és korok ütösmuzsikáját.

A színek völgye

A Művészetek Völgyében több tucat kiállítással várták a kultúrára kیهezett vendégeket a fotóktól a grafikákon át a nemezzfigurákig. Külön sorozatban mutatkoztak be a protestáns képzőművészek. *Böröcz Márta* – Taliándörögdön kiállított – kerámiai ismert bibliai történeteket jelenítenek meg. A művész megformázta többek között Ninive pusztulását, az Úr üzenetét továbbító Éli főpapot, a kised Jézust kezében tartó Simeont, illetve a tékozló fiú hazatéréséről és a Péter megszabadulásáról szóló történetet is. Külön kerámiai mutatja be *Luther Mártont* és *Kálvin Jánost*.

Ugyancsak a taliándörögdi református templomban állították ki a Budakeszin élő grafikus, *Keresztes Dóra* munkáit. A zsolnárokat feldolgozó linómetszetsorozatról írja a művész: „Az ószövetségi Zsoltárok könyvének imádságos sorait a kétség és a remény, a vívódás és a megnyugvás – és legfőképpen a hála szövi át. Ezek és az ezekhez hasonló gondolatok, érzések munkáltak bennem is.”

Öcs kálvinista templomában *Votin Dóra* festőművész kiállítása tekinthető meg. A *Vagyok* című tárlat darabjait a *Mi-atyánk* egy-egy szava ihlette. A sorozat arra készíti a szemlélőt, hogy gondolja végig mindennap elmondott imádságát, az eddig talán jelentéktelennek tűnő szavak jelentését is.

A pulai templomkert fái alatt *Cseri László* képei tekinthetők meg. A fotóművész ezzel a sorozattal Európa 2010-es kulturális fővárosát, Pécsét kívánja népszerűsíteni.

► Folytatás az 5. oldalon

É L Ő V Í Z

Egy élet véget ért az utcán...

...a szemem láttára. Egy júliusi kánikulai napon, a harmincöt fokos déli forróságban Budán. Nehéz feldolgozni. Kiírni sem olyan könnyű magamból, bár azt hittem, ez segít. De most úgy tűnik: nem – a segítség máshol van. Mert segítségnek, magyarázatnak lennie *kell* valahol, ugye...? Kavargok bennem az érzések. Megdöbbentő, ahogyan érzékelem a kiáltó ellentéteket. Választ akarok kapni. Miért? Mennyi az élet? És miért jár körülöttünk a halál a ragyogó, napfényes, színes, gyönyörű nyárban?

A járdán fekszik. Milyen bizarr: a vendéglő teraszra elé, pont a bejáratához fektetik az ijedt pincérek az egyedül érkezett, ismeretlen vendéget. Ebédelni jött, de rosszul lett a forró, levegőtlen helyiségben. Nyolcvan év körüli, idős férfi; lehet, hogy egyedül élt, s oldani akarta magányát a vidám, mindig fiataloktól nyüzsgő, népszerű budai kivesztéglőben. Mire a mentő odaér – rengeteg a hívás, a fővárosi kánikulai városzaj örökös része a sziréna –, a szíve már leállt. Az orvos, az ápolók sürgőldése csak egy pillanatilag tart; rutinos mozdulataik lassulnak. Egyikük már fordul is a kocsihoz, és hozza a fekete nejlont. A doktor nő hátralép, helyet ad. Arca zárkózott. Nincs már mit tenni. Itt a vég.

Itt...?

A teraszon, az étteremben ülők arckifejezése döbbsé. Egy idős, ősz hajú úr szelíden bólogat: igen, lám, így van ez. A fiatal pincérfü sapádtan téblábol. Arcáról lerí: még sosem látott halált. Az üzletvezető a rendőrhöz lép, halkan intézkednek. Volt-e a bácsinál valamilyen irat, benne név, cím; van-e hozzátartozója, akit értesíteni lehet a tragédiáról? Mikor tudnak érte jönni, s addig mi legyen? Mégsem maradhat ott a járdán... Ám nem mozdítja senki.

A nyár, a fények, a színek, a lüktetés, a forróság ugyanaz, de a láрма elült. Csend van, a vendéglő – az ebédelni vágyók rohamának elültével – láthatatlan jelre kiürül. Ki-ki megy a dolgára – elmélázva, kicsit lassabban, nem a szokásos rohanással. Mi járhat a fejükben?

Talán a bácsira gondolnak, hogy nyugodjék békében. Meg a saját szeretteikre. Hogy csak bajuk ne essen. Vagy önmagukra, hogy milyen marhaságon idegeskedtek még az imént. S hogy az élet ajándék, kincs, amelynek örülni kell, amelyet óvni kellene. Hogy „*van-e olyan ember, aki életben maradhat, és nem lát halált, aki megmenekülhet a holtak hazájától?*” (Zsolt 89,49)

Mire gondolhatnak...? Talán – Istenre. Akinek a kezében mindannyian ott vagyunk. Csak tán magunk sem tudunk róla.

Élet, halál, Isten, emberek egy nyári napon Budán.

■ KÓHÁTI DOROTTYA

„Isten dolga, hogy kegyelmet kölcsönözzön neked.

A te dolgod, hogy elfogadd és megőrizd.”

JERUZSÁLEMI SZENT CIRILL

Imádság

Te, aki életedet, haláloedat az embereknek adod, és a sírókat szeretted, hallgasd meg a boldogtalan imádságát, aki példátadot követve szenved. Vedd le róla terhét, amely alatt összeroskad, légy számára az a cirenei Simon, aki segített vinni keresztet a Golgotára.

FRANCOIS-RENÉ CHATEAUBRIAND

Christoph Einiger „Fohászkok és vallomások – A világ legszebb imái” című összeállításának német eredetijéből fordította Kászonyi Ágota.

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 8. VASÁRNAP – Róm 8,12–17

A Lélek által űzötten...

A VASÁRNAP IGÉJE

Nem véletlen Pál apostol meghökkenő kifejezése az eredeti szövegben: akiket Isten Lelke űz, hajt, azok Isten fiai. A *hajcsárok* kifejezést kölcsönvéve életünk és hitünk olyan mélységeinek végig gondolására indít, amely egészen új erőterbe vonhat bennünket.

Mi minden űzhet, hajthat minket? Szinte minden, ami körülvesz bennünket, és ami bennünk van. Álmaink, céljaink, hogy elérjünk valamit. Vágyaink, hogy megszerezzünk valamit. Félelmeink, hogy elkerüljünk valamit. Indulataink, sérelmeink, hogy törlesszünk valamit. Gondjaink, mert mázsás teherként zuhannak ránk, és el akarunk menekülni a repülő nehéz kő alól. A hajszolettségéből fáradtság, kiegészítés, felszínesség lesz. Minderről az apostol azt írja, hogy a legnagyobb baj nem űzöttségünk, hajszolettségünk, hanem az, hogy rossz irányba taszítanak bennünket a külső-belső erők: az Istentől való elszakítottság, a testi és a lelki halál szakadéka felé sodródunk, a végső megsemmisülésbe űznek dolgaink.

Csőbörből vödörbe estünk volna azzal, hogy az apostol szerint a Lélek is űz bennünket? Úgy jártunk, hogy csak

gazdát cserélünk, de minden megy tovább? Vagy mint az az űzem, ahol csak a cégtáblát cserélték le, de a dolgozók kizsákmányolása ugyanolyan gőzerővel folytatódik? Milyen lényegi változás történik velünk, ha az Isten Lelke űz?

Először is jó irányba űz: Isten felé. Mint ahogy a pásztor hazahajítja az eltévedt jószágot, úgy akar a Lélek is visszavezetni bennünket az atyai házba. Az eddig az Atyától menekülő életet a Lélek az Atya karjaiba hajtja.

De nemcsak az irány változik meg a Lélek munkája által, hanem Istenhez való viszonyunk is. A közönyt, az ellenséges indulatot, a némaságot, a kommunikációs blokádot a fiúság Lelke váltja fel. A gyanakvásból bizalom lesz. A saját magunkban kialakított istenkép helyett az Atyával találkozunk. A visszafogadott gyermek öröme és bizalma töltheti be életünket, válhat létünk alapdallamává. Az önmagunkkal és az Istennel való addigi disszonanciát a belső harmónia, összecsendülés váltja fel. Mennyire tudunk emberi kapcsolatainkban is örülni annak, ha valakivel átélhetjük az „éppen erre gondoltam” helyzet derűjét, intimitását, az összetartozás élményét! Meny-

nyivel inkább életünk hajtóerejévé válhat az a felismerés, hogy ez Istennel és velem is megtörténhet!

Ennek a belső összhangnak az eredménye az imádság, a párbeszéd elevenése. 1990 óta minden nyáron a tiszadobi Andrassy-kastélyban találkozunk különböző felekezeti, határon túli testvérekkel, barátokkal. Éjszakába nyúló, eleven beszélgetések jelzik, hogy a szeretet és a bizalom légkörében vagyunk együtt. A találkozás öröme, az „ott folytatjuk, ahol legutóbb abbahagytuk” biztonsága segíti a kommunikációt. Valahogy így élem meg az Istennel való beszélgetést is. Nem protokolláris találkozó, nem is kihallgatás, hanem a szeretet, a kíváncsiság alkalma, ahol el lehet mondani azt is, „ami a szívünket nyomja”.

A helyreállt viszonyból, a fiúság lelki letéből az is következik, hogy önként

vállalok felelősséget azért, hogy az Atya dolgai rendben menjenek. Az atyai örökség rá eső részét az utolsó fillérig eltekintő fiatalemberből a családi vállalkozást szívvel-lelékkel segítő örökös lesz. Isten űge nem teher vagy fanyalgással elvégzett feladat lesz, hanem igazi szolgálat. Ettől kezdve a rábízott feladatokat örömmel végzi, és mindezt az örömet másoknak is közvetíti.

Végül az apostol szavai szerint mind ebben fantasztikus biztatás és ígéret van: örökösök is vagyunk. Atyánk átadja nekünk mindazt, amije van: az örök életet.

■ LABORCZI GÉZA

Imádkozunk! „Befejezted, Uram, megváltásunk egész művét. Megadtad apostolaidnak Szentlelkedet. Elküldted őt, hogy az igazságot megerősítse a szeretet által. Ez ideig nádszálak voltak tanítványaid. A szeretet által oszlopokká erősödtek. Ezt a Lelket kérem tőled. Tekintsd hát egyszerűségemet, növeld szeretetemet, hogy neked tetsző módon teljesíthessem akaratomat és mindazt, amire rendeltél. Ámen.” (II. Rákóczi Ferenc imádsága)

Oratio œcumenica

[Lelkés:] Istenünk, aki szeretettel magadhoz öleled a mindenséget, és ránk is bőségesen árasztod áldásodat, add, hogy gyermeki bizalommal forduljunk hozzád könyörgésünkkel!

[Lektor:] Könyörülj egyházadon, szánd meg népedet! Igédél és irgalmad életet erejével formálj bennünket testvéri közösséggé, hogy küldetésünket betöltve s és világosság legyünk a világban! Tégy bennünket hegyen épült várossá, amelyen messziről felismerhetőek szereteted jelei! Jézus Krisztusért kérünk,

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lektor:] Könyörgünk gyülekezetünkért. Újítsd meg hitünket, erősítsd reménységünket, hogy a hétköznapi küzdelmeiben se feledkezzünk meg a szeretetről segítségére szoruló embertársaink iránt! Jézus Krisztusért kérünk,

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lektor:] Irgalmadba ajánljuk beteg, magányos, szomorkodó testvéreinket és mindazokat, akik szerettük ápolásában fáradtak el. Óvd meg őket a kishitűségtől,

a zúgolódástól! Segíts, hogy atyai kezedből békeséggel fogadják el keresztyűket! Adj nekik erőt és kitartást helyzetük elviseléséhez és hitet a nehéz órákban. Jézus Krisztusért kérünk,

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lelkés:] Hallgass meg minket, Urunk, és áldj meg minket, hogy akaratom szerint éljünk, amíg elhozod örök országodat szent Fiaid, a mi Urunk, Jézus Krisztus által.

[Gyülekezet:] Ámen.

ISMERJÜK MEG ÉNEKEINKET! 4.

Az ellenreformáció hitharcai

► **Mától négy héten át folytatjuk énekeskönyvünk fontos énekcsoportjainak a bemutatását. Először az ellenreformáció korának német koráljait ismerjük meg; a cikk második részét következő számunkban olvashatják. (E. Zs.)**

A lutheri hitvallás német területen az augsburgi vallásbéke óta (1555) hivatalosan is elfogadott volt, a fejedelmek maguk dönthettek vallási hovatartozásukról. A német evangélikusság életét a lutheri tanítás megőrzése és továbbadása, a katolicizmustól és a kálvinizmustól való elhatárolódás határozta meg. A 16. és 17. század fordulóján a gyülekezeteknek még a pestis pusztításával is szembe kellett nézniük. Az evangélikus lelkészek hamar felismerték, hogy a küzdelmes időkben a Biblia és a katekizmus mellett a gyülekezeti énekeknek is rendkívül fontos szerepük van, hiszen azonkívül, hogy vigasztalást adnak, ezek is a lutheri teológia közvetítői. Az ellenreformáció idején működő reformátorok

Luther énekköltői munkáját folytatva hitvalló, vigasztaló, buzdító énekszövegekkel adtak reményt és hitet ezekben a viharos évtizedekben gyülekezetük tagjainak.

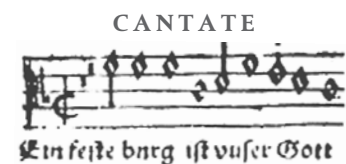
Bár a kálvinizmusoz csatlakozni nem volt megengedett, egyes fejedelmek mégis szimpatizáltak a reformáció genfi irányzatával. A felekezeti viszályok nehezítették meg a hányatott sorsú lelkész, Martin Schallung (1532–1608) életét is, aki Melancthon-tanítványként a lutherinél radikálisabb, a kálvinhoz közelítő hitelveket vallott. Regensburgi gyülekezetéből kemény hangú prédikációja miatt kergették el, következő szolgálati helyén, Ambergben pedig a kálvinista III. Frigyes választófejedelemmel került teológiai konfliktusba, aki rövidesen menesztette hivatalából. *Herzlich lieb hab ich dich, o Herr – Szívvel szeretlek, Jézusom* (EÉ 362): ebben a költeményben fogalmazta meg Jézusba vetett reménységét életének mélypontján, Ambergből való elűzetésekor.

Cornelius Beckernek (1561–1604), a lipcsei Nikolai-kerke lelkészének az élete sem volt felekezeti vitáktól mentes. Har-

cos természete és a kálvinista tanokhoz való közeledése miatt hónapokra felfüggesztették hivatalából. Ő azonban nem télenkedett, hanem ez idő alatt a teljes Zsoltárok könyvét rímekbe szedte, konkurenciát teremtve ezzel a népszerű genfi zsoltároknak. Becker elképzelése az volt, hogy zsoltáraparafraízisai német koráldallamokon szólaljanak meg. Ez csak halála után valósult meg, amikor Heinrich Schütz egyszerű négyeszólamú kórusműveket komponált a Becker-zsoltároknak. Esti énekünk, a *Nyugvóra térek, Istenem* (EÉ 110) szövege is Becker munkája.

A Szentháromság ünnepe utáni utolsó előtti vasárnap éneke, a *Bizony betelik az idő* (EÉ 502) a *Dies irae, dies illa* (Ama nap a harag napja) szekvencia apokaliptikus képét jeleníti meg. Pál apostol szava (a heti ige) is megfogalmazódik benne: „...mindnyájunknak leplezetlenül kell odaállnunk a Krisztus ítélőszéke elé...” (2Kor 5,10) A szöveget egy korábbi ének alapján Bartholomäus Ringwaldt (1530–1599) *Es ist gewisslich an der Zeit* címmel jelentette meg utazóknak szánt imakönyvében.

Valerius Herberger (1562–1627) harminchév évig szolgált fraustadi gyülekezeté-

ben. A pestis tizenhét éven keresztül pusztított a városban, 1613-ban azonban különösen sok áldozatot követelt: a lelkész öt hónapon belül elveszítette gyülekezetének harmadát: mintegy kétezer testvért temetett el. A szörnyű tragédia hatására írta meg örökkévalóság-énekét (*Ewigkeitslied*): *Valet will ich dir geben – Már búcsút veszek tőled* (EÉ 505). Az ének nem véletlenül indul ezzel a különös szóval: „Valet”. Az első négy betű: V, A, L, E, a további négy versszak kezdőbetűi pedig R, I, U, S; így a sorok kezdetei akrosztichont adnak ki, amely a szerző keresztnevét rejti.

Énekeskönyvünket fellapozva merítsünk erőt lutheránus elődeink hitéből és biztatásából, mellyel azokban a küzdelmes évtizedekben is a krisztusi szeretetet hirdették híveik számára!

■ FEKETE ANIKÓ

Hogy beszélgethessünk...

Mt 13,12

A nagy kertben kis ház állott. A vak ember otthona. Minden szabad percét kint töltötte, gondozta a virágait, nyeste a fákat, locsolta a fűvet. Volt is foganatja. Csodálatos színekben pompázott a kert, virágillat lebegett felette.

Nem lehetett elmenni a ház előtt anélkül, hogy ne álmélkodott volna az ember. – Mondja, ha meg nem sértem – kérdezte egy járókelő megpillantva a virágai között gyomláló öregot –, miért fáradsz ennyit? Csodálatos a kertje, de hát ugye maga sajnos nem lát, sohasem gyönyörködhet ebben a pompában... A kertészkedő házigazda elmosolyodott:

– Négy oka is van ennek. Először az, hogy szeretem a kerti munkát. Másodszor mert csodálatos élmény megérinteni a virágszirmokat; harmadszor élvezem ezeket az illatokat. A negyedik ok pedig maga!

– Én? De hiszen nem is ismerjük egymást! – csodálkozott a járókelő.

– Nem, de mindig számítottam rá, hogy egyszer majd erre jár, és ha a virágaim meglátja, megáll majd, és beszédbe elegyedünk!

K. ELLERBROCK nyomán

(Kötőjeles történetek. Válogatta: Hézszer Gábor. Kálvin Kiadó, Budapest, 1998)

Lelkészszenntelések Nyugaton

A feltámadott erőterében

Gombor Krisztián avatása

► Egyháztörténelmi eseményre készült július 29-én, szombat délután a Somogy megyei Porrogszentkirály evangélikus gyülekezete, hiszen több mint fél évszázad óta nem volt ordináció templomunkban. Ezúttal a falu szülőltjét, **Gombor Krisztiánt** avatta lelkésszé **Ittész János**, a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület püspöke.

Az ifjú lelkészjelölt hitének meghatározó alakja gyermekkorában **Szekeres Elemér** lelkész volt, majd későbbi lelképásztorának, **Sikter Jánosnak** a szolgálata alatt érlelődött meg benne az elhatározás, hogy hivatalosan is az igehirdetői szolgálatot válassza élet-hivatásául. Gombor Krisztiánt világi munkahelyéről, a **halászháló** mellől szólította el Isten, hiszen kitanult szabómesterségét gyakorolta. Érettségi után jelentkezett a teológiára; a hatodévet Vanyarcon, **Szabó András** esperes mellett töltötte.

Ittész János püspök a lelkészjelölt avatási meghívóján szereplő bibliai idézet, Róm 8,38–39 alapján elmondott igehirdetésében hangsúlyozta, hogy ez az ige Krisztián személyes vallomása: *hiszem, hogy Jézustól semmi el nem választhat.* Erő van ebben a valóságban, amely csak sok próba után szülehet meg. Pál apostol menekült a szolgálat elől, de a Feltámadott erősebbnek bizonyult nála. Lelki vívódásainkban mi is mindig visszamenekülhetünk a biztos ponthoz, Jézushoz. Végezetül a püspök a következőt kívánta az ifjú lelkésznek: „Urunk ne megóvjon a küzdelmekről, hanem a küzdelmekben óvjon meg, és vezessen keresztül

A SZERZŐ FELVÉTELE

rajtuk, hogy hadijelentéssé lehessen kortársaid számára: Jézusban győzhetünk!”

Az ünnepi istentisztelet liturgiájában Sikter János helyi lelkész, valamint az Evangélikus Hittudományi Egyetem részéről **Johann Gyula** egyetemi lelkész vett részt. Szépszámu gyülekezet érkezett Farádról, ahol Gombor Krisztián augusztus 15-től kezd meg beosztott lelkési szolgálatát. Vanyarcon is elkísérték a hívek az ifjú lelkész, aki nem szakadt el végleg a nőgrádi gyülekeztől, hiszen nemcsak otthonra talált ott hatodéves tanulmányai alatt, hanem házastársra is. Vanyarcon ismerte meg ugyanis menyasszonyát, akivel egy hétel az ordináció után tervezik esküvőjüket.

■ MENYES GYULA

Egy álom beteljesült...

Csorbáné Farkas Zsófia Anna ordinációja

► A néhai nagyapa álma teljessé vált július 30-án, vasárnap délután. **Csorbáné Farkas Zsófia Anna** ugyanis ekkor állt meg először **Luther-kabátban a győri Öregtemplom oltára előtt, hogy Ittész János püspök felavassa a lelkési szolgálatra.**

Az ifjú lelkészjelölt hívő családban nevelkedett; felmenői már nemzedékek óta presbiteri tisztséget töltöttek be a gyülekezetben. Édesanyja jelenleg az Insula Lutherana Kft. munkatársa, egyben a győri, 459. számú Győry

FOTO: MENYES GYULA

Vilmos Cserkészcsoport parancsnoka. Így nem véletlen, hogy Zsófia már 5. osztályos általános iskolaként elhatározta, hogy lelkész szeretne lenni. Azóta tudatosan készült erre a szolgálatra. Akkori lelképásztor, **Szabó Izabella** gyermek-bibliaórái, vala-

mint a gyenesdiási konferenciák voltak hatással formálódó hitére és életcéljára. A soproni líceumba való jelentkezését is ugyanez az elhatározás vezérelte. Érettségi után egyenes út vezetett a teológiára. Két évvel ezelőtt férjhez ment **Csorba János** lelkészhez, aki akkoriban az Evangélikus Hittudományi Egyetem Rektori Hivatalának a titkára volt. A hatodéves képzést a győri gyülekezetben töltötte férjével együtt; a gyakorlati év végén magára ölthette az evangélikus lelkész liturgikus ruháját.

Ittész János püspök az avatási meghívón idézett bibliai verset – Jn 17,20–21 – választotta prédikációja alapjéül. Hangsúlyozta, hogy Jézus főpapi imádsága körülöleli a világot. Megtartja, hordozza és megőrzi az egyházat. Minden megtérés és elhívás Jézus imádságának az eredménye; most is az ő fohászána a gyümölcse érett be. Tudatosítanunk kell magunkban, hogy a lelkési szolgálat a missziói parancs alapján történik, nem pedig a földön élő egyház munkamegosztása. „Addig van méltósága és hitele hivatalodnak, amíg nem felejtet el őt. (...) Jézus imádkozik azokért is, akik a te szavadra ismerik meg az igazságot” – mondta a püspök.

Az ünnepi istentisztelet liturgiájában **Ócsai Zoltán** győri igazgató lelkész, az Evangélikus Hittudományi Egyetem részéről pedig **Szabóné Mátrai Marianna**, a Gyakorlati Intézet vezetője vett részt. Az ifjú lelkészt püspöke augusztus 1-jétől a Győri Egyházközségbe küldte ki beosztott lelkési szolgálatra, emellett a szigetközi szórónyterület gondozásával is megbízta.

■ M. Gy.

Motorok és áldás

FOTO: ILLÉS GYÖRGY

Különleges gyülekezetnek prédikált július 22-én **Tabon Szigethy Szilárd** evangélikus lelkész. Az áldás szavait nem énekelés, hanem motorok zúgása, bögése követte. **Johann Endre**, a gyülekezet felügyelője – aki szintén a motorok nagy kedvelője – találkozt szerzett mindazoknak, akik szintén ezt a hobbit üzik.

A rövid kis áhítatban a lelkész az irgalmas samaritánus története kapcsán beszélt az egykori és mai utazókról, előítéletekről, összetartásról. Az áldást követő-

en halat ábrázoló matricát kaphattak a motorosok, mely emlékezteti őket és másokat Jézus Krisztusra, aki velünk van minden utunkon.

A motorosok ezután tiszteletkört téve megnézték a várost, majd a helyi panzióban folytatták programjukat. A halászlé elfogyasztása közben jó beszélgetések alakultak ki, majd pár óra múlva mindenki „nyeregbe pattant”, és hazafelé fordította a kormányt.

■ KALÁNYOS SZILVIA

Szeretettelben összeforrva

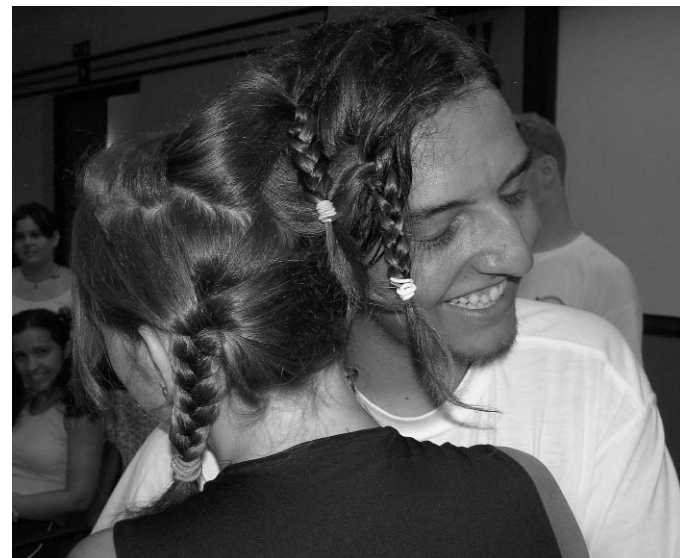

FOTO: B. PINTER MARIÁNA

Nyolcadik alkalommal tartották meg Révfülöpon az egyedülálló édesanyák és gyermekeik konferenciáját. A július 22-től 29-ig tartó tábor témája a szeretet volt. Képünkön az egyik esti program, a fodrászverseny ifjúsági kategóriájának a győztes frizurája látható (**Szobota Eszter és Juhász Gábor**).

Dél öröme

ÉGTÁJOLÓ

► A megosztott öröm megsokszorozódó öröm. Ebből a tapasztalatból kiindulva szeretném megosztani Olvasóinkkal a Déli Egyházkerület friss jó híré: július 19-én, szerdán délelőtt egyházunk vezetői és **Gaál Gyula**, a MÁV Zrt. elnök-vezérigazgatója aláírták a leendő békéscsabai evangélikus kollégium megvásárlásáról szóló adásvételi szerződést. Az aláírásnál nem volt jelen a sajtó, még fotó sem készült. Úgy tűnhet, az eseménynek nincs különösebb hírértéke, pedig meggyőződésem, hogy egyházunk – s benne a Déli Egyházkerület – legújabb kori történelmének jeles dátuma volt ez a forró nyári nap. Régi álom válik valósággá: ha Isten is úgy akarja, szeptember 5-én, kedden délután sor kerülhet egyházunk legújabb kollégiumának ünnepélyes felszentelésére és használatba vételére.

Szülési napló

Érdemes feleleveníteni a kollégium megszületéséig vezető rögzített néhány fontos állomását.

1992-ben – nem kevés vajdás után – újra evangélikus gimnázium kezdhetett el szolgálatát Békéscsabán. Szinte az újraindulás pillanatától élt a vágy, hogy kollégium is segítse egyházunk egyik legnagyobb középiskolájának a nevelőmunkáját.

A Déli Egyházkerület gyülekezeteinek és intézményeinek életét bemutató kötetben, amely **Sólyom Jenő** szerkesztésében, a Luther Kiadó gondozásában 2002-ben jelent meg, erről a vágyról a következő szavakkal vallott **Németh Mihály** igazgató lelkész és **Szeberényi Andor** felügyelő: „A jobb beiskolázhatóság érdekében is,

a gimnazisták és főiskolások körében végzett lelképásztori munka érdekében is égető szükség van egy kollégium építésére vagy kollégiumnak alkalmas épület vásárlására.”

2003-ban – éppen a békéscsabai Nagytemplomból induló püspöki szolgálatom programjában is – hangsúlyt kapott a kollégium ügye, amelynek támogatásától a város vezetése sem zárkózott el. De forráshiányos világunkban egyre illuzórikusabbá vált egy új kollégium-épület felépítésének az esélye.

Ekkor jött a kézenfekvő ötlet, a MÁV Zrt. tulajdonában lévő kollégium megvásárlásának terve. Ebben a több mint száz-húsz férőhelyes kollégiumban már eddig is – közel kétharmad részben – a Békéscsabai Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola és Alapfokú Művé-

szetoktatási Intézmény vidéki tanulói laktak. Az épület jó műszaki állapotban van, megfelelő kiszolgáló létesítményekkel, szolgálati lakásokkal, sportpályákkal rendelkezik, szép környezetben, az iskola épületétől nem messze található.

Hosszú előkészítő tárgyalások után a következő „történelmi” dátum 2005. december 22. Ezen a karácsony előtti napon fogadta az egyházkerület elnökségét a MÁV-székházban **Gaál Gyula** elnök-vezérigazgató, akiben korrekt, segítőkész tárgyalópartnert ismertünk meg. Megszületett a kölcsönös szándéknyilatkozat: a MÁV Zrt. kész eladni, a Magyarországi Evangélikus Egyház pedig kész megvásárolni – kedvező részletfizetési feltételekkel – a Békéscsabai, Árpád sor 22., illetve Bajza u. 4. alatti ingatlant. Egyre közelebb került az álom beteljesedése: az éppen százötven éves békéscsabai középiskola kollégiummal bővítheti, gazdagíthatja már eddig is sokszínű oktatói és nevelői munkáját.

Lehet-e ennél szebb születésnap ajándékot kapni?

Természetesen ezután még számtalan komplikált és nehéz anyagi, munkajogi, üzemeltetési kérdést kellett tisztázni, hiszen ősi tapasztalat, hogy az ördög a részletekben rejtőzik... De hála Istennek – és nem utolsósorban az egyházunk képviselő tárgyaló delegáció kitaró, szívós és szakszerű munkájának – fokozatosan minden nyitott kérdésben sikerült konszenzusra jutniuk a tárgyaló feleknek. Ezen a helyen is hadd említsem hálás köszönettel a remek csapat tagjait, névsorban: **Benkő Ingrid** jogtanácsos, **Csorba Gábor** gazdasági, valamint **Helfrich Péter** ingatlanrendezési osztályvezető. Továbbá csabai színekben **Kolarovszki Zoltán** igazgató és **Kondor Péter** esperes. S végül, de nem utolsósorban oktatási osztályunk fáradhatatlan vezetője: **Mihályi Zoltán**né, Éva.

Több mint kollégium

Az induló békéscsabai evangélikus kollégium jelentőségét földrajzi fekvése teszi fokozottan hangsúlyossá, hiszen a Viharsarokban eddig nem volt diákotthonunk. S hogy mit jelent egy jól működő kollégium – akár egy egész régió életében? Mindezt jól illusztrálja a bonyhádi kollégium vonzása és kisugárzása, amely az évek során egyházkerületünk

meghatározó konferencia-, képzési és szabadidőközpontjává nőtte ki magát, hála **Ónodi Szabolcs** igazgató kreativitásának, professzionális menedzselésének.

Jó esélyt látok arra, hogy a csabaiak hasonló leleményes találékonysággal használják majd ki az új kollégium sajátos adottságait. Ilyen például a vízközeliség: a kollégium épületei festői környezetben, az Élővíz-csatorna partján fekszenek, csupán pár méterre a városi strandtól, ráadásul éppen a Gyula féle vezető út mentén. Így akár a híres gyógyfürdő is elérhető autóval negyedórán belül...

A jövőben nemes vetélkedést, egészséges versenyt remélek egyházkerületünk immáron két regionális kollégiumi fellegvárára, Bonyhád és Békéscsaba között. Valamikor talán Cambridge és Oxford is így kezdte...

Gáncs Péter püspök
Déli Egyházkerület

Október a reformáció hónapja II.

► Amint arról július 2-ai számunkban olvashattunk, ez évtől egész október hónapra igyekezünk ki-terjeszteni a tizenöt éve újra bevezetett országos protestáns napok rendezvénysorozatát. Reméljük, hogy ezáltal még több gyülekezet, intézmény és szervezet kapcsolódik majd a maga rendezvényével az eseményhez.

Az ez évi rendezvénysorozat biblikus alapvetése így hangzik: „Azért ha a Fiú megszabadít titeket, valósággal szabadok lesztek.” (Jn 8,36; Károli-fordítás) Ez az újszövetségi igazság az évfordulós nándorférvári győzelem (1456), a Bocskai-szabadságharc (1604–1606), az azt lezáró bécsi béke (1606) és az 1956-os forradalom megemlékezéseire is spirituális szempontot biztosít.

Az összes rendezvényről – elősegítendő a részvételt vagy/és a lélekben való csatlakozást – hírt kívánunk adni. Ennek jegyében szeretetteljes bizalommal arra buzdítjuk minden gyülekezet, intézmény és szervezet vezetőjét, hogy saját programjával járjon hozzá az idei rendezvénysorozat intenzitásához és sikeréhez. Kérjük továbbá, hogy az esemény témájáról, helyszínéről és időpontjáról szeptember 15-ig tájékoztassák a szervezőket (Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa, MEÖT – e-mail cím: oikume-ne@meot.hu; telefon: 1/371-2690; fax: 1/371-2691; postacím: 1117 Budapest, Magyar tudósok körútja 3.). Ezáltal e hasábkon is közzé tudjuk majd tenni a rendezvények listáját.

Ebben az esztendőben a MEÖT öt központi rendezvényre várja az érdeklődőket. Ünnepélyes megnyitó – október 8., 17 óra, Budapest, MOM Művelődési Központ; Theologiai Szemle-est – október 12.,

délután, Eger, Kálvin Ház; női területi találkozó – október 14., 10 óra, Miskolc, református egyházkerületi székház; ökumenikus missziói nap – október 15., 16 óra, Szombathely, baptista templom; országos reformációi istentisztelet – október 29., 18 óra, Debrecen, Nagytemplom.

A reformáció hónapjának ünnepélyes megnyitójára, azaz a protestáns kulturális estre tehát október 8-án 17 órai kezdettel kerül sor a MOM Művelődési Központban. Ünnepi beszédet mond dr. Gerely András történész, nyugalmazott nagykövet. Közreműködik a Lutheránia ének- és zenekar, illetve a Vox Nova baptista férfikar. Elhangzik továbbá Illyés Gyula Egy mondat a zsarnokságról című verse Széles Tamás előadásában. Köszöntőt mond Sunyovszky Szilvia színművész, valamint bemutatjuk Debreceni Tibor Egy XX. századi krónikás ének – Gulyás Lajosról, a levéli lelkésztől, az ötvenhatos mártírról című művét. A színházterem korlátozott befogadóképessége miatt jegyek szeptember 15-ig igényelhetők a MEÖT-től (az elérhetősegeket lásd előbb).

Amint azt korábban jeleztük, a jegyeket ötszáz forintos áron programszervezőkön keresztül is terjeszteni fogjuk. A gyülekezeteken keresztül történő terjesztés esetében hasonló mértékű adományt várunk bizalommal a megnövekedett költségek fedezésére. A jelentkezések alapján tehát csekket küldünk ki, hogy e nagyon méltányos, de mégis valóságos adomány a programszervezők rendelkezésére álljon.

Szeretettel kívánom, hogy október minél több protestáns gyülekezet és intézmény közössége számára is minősítetten a reformáció hónapja legyen azáltal is, hogy helyi programmal gazdagítja az országos rendezvénysorozatot, vagy azáltal, hogy bármely más rendezvényhez csatlakozik.

■ DR. BÓNA ZOLTÁN, a MEÖT főtájkára

Ifjúság határok nélkül

Zákeus történetét feldolgozó gyermekmusical a kocsmban

► Az idén másodszor rendeztek ifjúsági táborat az ágfalvai és a szomszédos osztrák településen lakó loipersbachi fiatalok számára. A mintegy tizenöt magyar és huszonöt osztrák résztvevő július 10. és 15. között minden délután találkozott egymással a loipersbachi evangélikus gyülekezeti háznál, ahol Jakob Kruse, a helyi evangélikus lelkész várta az érkezésüket.

A határtalanság valóban sokféleképpen kifejeződött ez alatt a néhány nap alatt. Mindenekelőtt abban, hogy a fiatalok mindennap a két falu közötti időszakos (tehát csak az év néhány napján nyitva tartó) határátkelön keresztül ingáztak. Ehhez külön engedélyt kellett kérniük a határőrségtől; ilyesmire azóta nem volt példa, hogy a határt létrehozták.

Az országhatár átlépésével egy másfajta választóvonalat is keresztezniük kellett a résztvevőknek, hiszen a magyar fiatalok többségükben nem beszéltek németül, az osztrák gyerekek pedig nem tudtak magyarul. Ez sem jelentett gondot,

hiszen a fiatalok és a gyerekek a rájuk jellemző találmányossággal először kézzel-lábbal, majd a lelkészeket élő szótárként használva szavanként kommunikáltak egymással. Hatalmas felfedezés volt a számukra, hogy a másik nemzethez tartozók is ugyanúgy gondolkodnak, csak más szavakat használnak.

Végül a krónikás röviden szólni szeretne a harmadik határátlépésről is, amelyet így is aposztrofálhatunk: evangélikáció a kocsmban. Az ifjúsági rendezvénynek ugyanis a sok fürdőzés, sport és játék mellett volt egy nagyobb célkitűzés is. A fiatalok betanultak egy bibliai

gyermekmusicalt, amely Zákeus történetét dolgozza fel. Mivel a szerzők – Alexander Lombardi és Gregor Breier – a keret-történetet és a zenei betéteket is sikeresen átdolgozták gyermekek számára, a táborozók lelkesen tanulták az énekeket, és elszántan próbálták az előadásra. A premiere, amelyet egy söröző nagytérben tartottak, a rendezvény végén került sor – mintegy száz néző előtt. Mind a közönség, mind pedig a fiatalok számára hatalmas élményt – és talán még ennél is többet – jelentett a musicalle lett evangéliumi üzenet. Így lettek a gyerekekből evangélikátorok, a kocsmból pedig – egy óra erejéig – templom...

■ SÁGHY BALÁZS

A rendezvényről további képek és információk találhatóak a <http://ihn.lutheran.hu> weboldalon.

Három templom Norvégiában

► A Magyarországi Evangélikus Egyház északi egyházkerületi delegációjaként a norvégiai Moldébe látogatott Fabiny Tamás püspök és felesége, valamint Endreffy Géza budaörsi lelkész és felesége június 12. és 16. között. A lapunk július 9-i számából helyhiány miatt kimaradt negyedik beszámolót most közöljük.

Az Atlantic Highway egyik hídja

Az egyházkerületi lelkésztalálkozót és missziói napot megelőző buszos kirándulás első lélegzetelállító látványát a világon egyedülálló technikai csoda, az Atlantic Highway (atlanti főútvonal) egyik hídjának megpillantása jelentette. Az óceán öbleiben elterülő sok-sok sziget

merész ívvel összekötő utat jelképes erejűnek tekinthetjük. Bármennyire is szétszórtan él az északi lakosság, keresik egymással a kapcsolatot. Tagadhatatlan tény, hogy a közösség egyik legfontosabb rendező elvét az egyház jelenti. Ma már ugyan a szekularizáció is érezte-

ti erőteljes hatását, valamint Norvégiaszerte meg kívánnak válni az államegyházi formától, a mőrei egyházkerületet általában a konzervatívnak nevezhető hagyományok és mély spiritualizmus jellemzi. Ezért nemcsak a mélykék tenger és a havas hegyek, a merész formájú fjordok és a zöld legelők látványa, hanem elsősorban az emberek kitartó hite és kapcsolatteremtő képessége nyűgöz le minket.

Három, egymástól teljesen különböző templom meglátogatása erősítette bennünk ezt a meggyőződést.

Gaustadban váratlanul modern kis kápolna bukkant fel szinte a semmi közepén. A csoportot fogadó presbitertől megtudtuk, hogy a város temploma igen messze van, ezért a szétszórt kis tanyákon élők számára építették az istenházat – kizárólag a hívek adományából! Ott, ahol az egyházfinanszírozás évtizedek óta megoldott kérdés, nem lanyhult meg a gyülekezeti tagok adakozó kedve. Kis csoportunk itt tartott reggeli áhitatot: „Morning has broken...”, énekeltük a mindannyiunk számára ismerős hajnali himnuszot.

Kristiansund hatalmas betontemploma az ötvenes évek építészetét idézi. Az épület hétköznapokon is nyitva áll az oda betérők előtt. Az alagsorban berendezett bazar bevételét kizárólag jótékony célra fordítják.

Időben visszafelé haladva Tingvoll középkori templomához jutottunk. A favázas, skandináv típusú épület és a méretes parókia egy hatalmas, békés tó partján áll. A templom körüli rendezett temető azt sugallja, hogy az élők és a már elöregedtek gyülekezete összetartozik. Erling Nerheim, a gyülekezet lelkésze és az egyházmegye esperese szakértő módon elemezte a faragott oltár, a középkori freskók és az ólomüveg ablakok teológiai üzenetét és művészettörténeti jelentőségét. Igazi meglepetést azáltal szerzett, amikor személyesen mutat-ta be, hogy miként járható át a templom

Tingvoll középkori temploma

üreges fala. Valóságos bűjőcskázásra hívta vendégeit, akik gyermeki lelkiülettel követték őt...

Ami közös volt az Astrid Silnes külügyi titkár és munkatársai által szervezett kirándulás helyszíneiben, az a rend és a tisztaság. Nemcsak a természetben és az épületekben, hanem az emberi kapcsolatokban is. Megtapasztaltuk, hogy mindennek van helye és gazdája. A sok fa a természetközelség, a sok gyertya a fény iránti vágyakozás bizonyítéka. Hiszen tudjuk, itt az éjszaka közepén sincs teljesen sötét e júniusi napokon, télen viszont csak rövid időre kel fel a nap.

Rövid, de élményekben gazdag kirándulásunk során a norvég egyházi élet sajátos keresztmetszetét ismerhettük meg. Reméljük, legközelebb mi mutathatjuk meg a magunk értékeit északi testvéreinknek.

■ FABINY KATALIN

A gaustadi kápolna

Kristiansund betontemploma

Megkésett törlesztés

„Elkéstetek, elkéstetek vele” – Reményik Sándor 1936-ban íródott, „a protestáns teológusokhoz” szóló keserű sorai jutnak eszünkbe, amikor kezünkbe vesszük Vajta Vilmos *A diakóniai teológia a magyar társadalmi rendszerben* című, eredetileg német nyelven 1987-ben kiadott könyvének idén megjelent magyar fordítását. Tizenkilenc év telt el a könyv eredeti megjelenése, tizenhét a hazai egyházvezetés által a kötet kiadására tett ígéret óta (lásd *Koinonia*, 2005. december, 40. oldal). Akik a kötet keletkezésekor születtek, ma már teológushallgatók. Ha ez a könyv 1990-ben olvasható lett volna magyarul, ha kötelező olvasmányként tanították és vitatták volna a teológián, ha nem kerülgettük volna tudatosan ezt a témát két évtizeden keresztül, ha vezetőink nem mondják, hogy addig nem szabad a kérdéshez nyúlni, amíg annak egykori képviselői még közöttünk élnek, ha e tapintatnak vélt szellemi tunyaságából nem odáztuk volna el teológiai konferenciák szervezését, ha... Bizony sok minden másképpen nézne ma ki egyházunkban, ha idejében mertünk volna őszintén és becsületesen szembenézni saját közelmúltunkkal! Pedig sok kérő, sürgető hang hangzott el, nyugtatgatás és ígéret is volt elég, a teológiai tisztázás azonban rendre elmaradt. 2005 szeptemberében egy konferencia résztvevői izgatottan várták a beharangozott kiadványt, ám csalódással kellett tudomásul venniük, hogy hiába... Most, majdnem egy évvel a tervezett premier után a Luther Kiadó végre – ízléses kivitelben – megjelentette a könyvet.

Tapasztaljuk, hogy ha időben tovább kerülünk egy kortól, akkor könnyen muzeális értéké válhat a problémája. Ma első pillantásra talán már nem érezzük e mű teológiai erejét úgy, mint például Itzész Gábor, aki közvetlenül a német kiadás megjelenése után a *Keresztény Igazság* 1989/3. számában *A kritikai szolidaritás példája* címmel kiváló írásban méltatta azt. Mondhatnánk, hogy ma csupán a hazai teológiatörténet egy fejezetéről szól ez a könyv, és a 21. század eleji Magyarországon minket más kérdések foglalkoztatnak. A helyzet azonban nem

ilyen egyszerű. Elgondolkoztató azoknak a hangoknak az igazsága, amelyek szerint mai egyházi gondolkodásunk is Káldy Zoltánnak és az ő nevével összeforrt diakóniai teológiának a „köpönyegéből” bújt ki, s nehéz kitérni olyan elemzések elől, amelyek a mai hittankönyvek és igehirdetési előkészítők kapcsán a „közöttünk élő diakóniai teológiáról” beszélnek. Vajta Vilmos könyvét azért kell elolvasnunk és alaposan tanul-

Vajta Vilmos

A diakóniai teológia a magyar társadalmi rendszerben

LUTHER KIADÓ
BUDAPEST, 2006

mányoznunk, mert nemcsak a tegnapi, hanem a mári is szól.

A könyv két részből áll. Az első (igazán izgalmas) rész a diakóniai teológiát mutatja be, a mű rövidebb, második fele arról a hivatalos „diológusról” szól, amely Magyarországon a nyolcvanas években a teológusok és a marxisták között folyt. Vajta teológiai szempontból elemzi ezt a párbeszédet, amely szükségszerűen átmeneti jelenség maradt, s ezért nem volt olyan jelentős egyházunkban, mint a hatását ma is érezhető diakóniai teológia.

Vajta Vilmos könyvének értéke, hogy árnyaltan és teológiai sokoldalúsággal (exegetikai, rendszeres teológiai és történeti alapon) közelíti meg a diakóniai teológia kérdését. Rámutat eredetére,

a reformátusok szolgáló egyház teológiájával való rokonságára. Káldy Zoltán a diakóniai teológiáról mint az „ötödik egyházi útról” beszélt, amely szerinte a hierokrácia, a konformizmus, a gettósodás és az oppozíció „tévűjtaival” szemben a megtalált „helyes” út. Vajta teológiai eleganciával kérdéseket intéz a diakóniai teológiához. A szellemes kérdések a diakóniai teológia totális, ideológiai jellegéről szóló leleplező bírálatá válnak, s nyilvánvalóvá lesz: ez a teológia a hívő ember lelkiismeretét akarta felszabadítani arra, hogy a marxizmusra épülő szocialista társadalom aktív igenlője és építője legyen.

Vajta elemzésében kiderül a diakóniai teológia dogmatikai deficitje: megbillen a hitnek és a cselekedeteknek a reformátoraink által felismert, egymáshoz való alárendelt viszonya, s a hangsúly a cselekedetekre, mások szolgálatára tevődik át. Krisztus példaként való egyoldalú hangsúlyozása sajnálatosan etikai sínre állította át a teológiai gondolkodást. Krisztus áldozata, a megváltás, a hit általi megigazulás ennek következtében elhalványult. E teológia rombolása és torzító hatása a mai modern, a biblikus-reformatori hagyományt könnyedén feladó revisionista irányzatokban is kitapintható.

Gazdag Zsuzsanna értékes szolgálatot végzett a könyv lefordításával. Lektor neve nincs feltüntetve. Kívánatos lett volna egy mai bevezető vagy utószó ennyi év után. A kiadáson a sietséges nyomai érezhetők, mert a szövegben sajnos maradtak értelemzavaró hibák. A megkésett törlesztés több odafigyelést érdemelt volna. Mindazonáltal minden hiányosságával együtt örülünk neki, és még megkésve is okulunk belőle!

■ DR. FABINY TIBOR (IFJ.)

Vajta Vilmos: *A diakóniai teológia a magyar társadalmi rendszerben. Fordította Gazdag Zsuzsanna. Luther Kiadó, Budapest, 2006. Ára 650 Ft. A könyv a Luther Kiadó könyvesboltjában (1085 Budapest, Üllői út 24.) és a Huszár Gál papír- és könyvesboltban (1054 Budapest, Deák tér 4.) is kapható.*

Kultúrkaalkád

◀ Folytatás az 1. oldalról

Az imádság völgye

A Miatyánk Imakertét Öcsön, a református templom kertjében hozták létre. A budapesti Károli Gáspár Református Egyetem teológusai már több helyen kiállították a színvonalas tárlatot, melyet alkalomról alkalomra bővítenek, csi-szolnak.

Az imakert nem is egyszerű tárlat, sokkal inkább a Jézus Krisztustól tanult könyörgéssel való, minden érzékiszervet igénybe vevő találkozás. Az udvaron a világ számos nyelvén olvashatjuk a *Miatyánk* szövegét. Az imádság minden egyes sora megállásra, sőt egyes esetekben munkára is készíti a látogatót. A stációk Isten szent nevét állítják szembe felborult értékrendünk szentté vált neveivel: sztárok, bálványok képeivel szembesül a látogató.

A mennyek országát mustármaghoz hasonlító példázat (Mt 13,31–32) alapján létrehozott „megállóban” segíthet a látogató kiválogatni a sokféle összekevert magot. A feladat elvégzése után a teológusok egy kis gyöngyöt kötnek a vendégek csuklójára, hogy még sokáig emlékezzenek Isten országára.

A következő rész szembeállítja a föld első hét napját az utolsó hét nappal, vagyis a teremtést a környezetet pusztító ember tevékenységével. Ez utóbbi záróképe igen hatásos: „S az embernek szelleme, mint halotti kísértet, lidércfényként lebeg vala a káros fölött.” A látogató egy kis papírra írva egy kagyló alá rejtheti búneit, ha szeretné, hogy mások is imádkozzanak érte. Az ott talált vétek ismeretlen elrejtőjéért pedig maga is elmondhat egy imádságot.

A „kísértések termében” találkozunk többek között az alkohollal és a kártyával is. Magunk is felszegezhetjük a keresztre gyengéinket egy kis kalapács segítségével. A krónikás látogatásakor már „a keresztfán függött” a pirító kenyér, a veszekedés, a képmutatás és a számítógép is...

Az összefogás völgye

A kapolcsi és a taliándörögdi evangélikus templomban a történelmi és a szabade gyházak közösen szerveznek szín-

vonalas programokat a fesztivál teljes idején, így ragadva meg az evangélikus lehetőségét. A kapolcsi istenházában minden este tartanak istentiszteletet. A tudósító ottjártakor Magassy Zoltán nemeskéri evangélikus lelkész hirdette az ígét ApCsel 10,34–35 alapján. Prédikációjában kiemelte: „Szükségünk van bűnbocsánatra. Jézus itt és most is vár bennünk. Akik ide eljöttek, sok ajándékkal lesznek gazdagabbak. Ezek között lehetnek lelki ajándékok is...”

Éfféle lelki ajándék a temető felé vezető utca egyik pincéjének teljes programkínálata is. A falakon visegrádi gyerekek batikolt képeiből látható válogatás. Délutánonként olyan sikerfilmek kapcsán beszélgetnek a látogatókkal, mint a *Kontroll*, a *Da Vinci-kód* vagy a *Namia krónikái*.

A templomban található kiállítás a Biblia világába kalauzolja a betérőket, ahol szinte megállás nélkül szól hangfelvételről a Szentírás szövege. Estéknél előadásokat tartanak. Július 30-án a nagytarcsa-péceli evangélikus kórus komolyzenei, majd a *Felsővezeték* nevű együttes akusztikus könnyűzenei koncertje után Görbicz Tamás, a Budapesti Autonóm Gyülekezet presbitere tartott előadást. Másfél órás referátumában Ezékiel, Mikeás és Ézsaiás prófécia alapján a Közel-Kelet jövőjéről beszélt. Térkép segítségével részletesen felvázolta a várható jövőt. Az előadó tudni véli, hogy Jeruzsálem a „negyedik templom idején” kikötőváros, a Holt-tenger halászterület lesz, Damaszkusz pedig megsemmisül.

Kapolcsról nem szóltak Görbicz Tamás profetikus mondatai. Egy biztos, a Művészetek Völgye lesz, de legalábbis az elégedett vendégek követelni fogják.

■ LÁSZLÓ JENŐ CSABA

Luthertől a Bauhausig

Nemzeti kincsek

Németországból a Magyar Nemzeti Galériában

► **A Budavári Palota nemrégiben, a Ludwig Múzeum kiköltözésével megörökölt A épületét gazdag időszak kiállítással vette birtokba a galéria. A gazdag képző- és iparművészeti, természettudományi, néprajzi, művelődés- és múzeumtörténeti anyagot tavaly Bonnbán már bemutatta a Nemzeti Kulturális Intézmények Konferenciája (Konferenz Nationaler Kultureinrichtungen). A német újraegyesítés tizenötödik évfordulójára létrehozott kiállítás budapesti bemutatásának ötletét többek között az adta, hogy Németország sokat köszönhet hazánknek e történelmi fordulat elérésében.**

„Van az álmatlanságnak, újrafelidézésnek, történelmi szemléletnek egy foka, amely az élőnek csak árt, és végül tönkremegy miatta, akár egy emberről, egy népről, egy kultúráról van szó.” Nietzsche profetikus szavait idézi a kiállítás katalógusának egyik előszava, egyrészt arra utalva, hogy a Bauhausnak az 1933-ban Weimarból való kiűzése mai napig ható cezúra a német kultúrtörténetben, szimbolikus erejű esemény. Másrészt arra figyelmeztet, hogy az elmúlt évszázad – emberekben és a kultúra emlékeiben történt – esztelen pusztítása gyakorlatilag kiheverhetetlen a német nép számára.

A kiállítás egyik célja, hogy bemutassa a gyűjtésnek, a múzeumok kialakulásának a történetét. Betekintést nyerhetünk az ereklyegyűjteményektől az egzotikus tárgyakat felvonultató fejedelmi „Kunstkammereken” keresztül az uralkodói képgalériák világába. Tanúi lehetünk a kultúra közkinccsé tételének és a szakmúzeumok kialakulásának is. Ezzel párhuzamosan világosodik meg a látogató számára, hogy miként inspirálhatta a későbbi korok művészeit a különböző gyűjtemények anyaga.

A másik cél bemutatni mindazokat az egész Európában nagy hatású folyamatokat, amelyek német földről indultak el, s amelyeknek a tárgyi emlékeit az egykori NDK területén lévő gyűjteményekben őrzik. Elég, ha néhány várost említünk ezek közül: Drezdától Eisenach-

ig helyet kaptak. A barokk pompát reprezentáló teremben (3.) korhű muzsika mellett csodálhatók a vörös falakon függő itáliai, flamand, holland festmények, a keleti porcelánok és az egzotikumot képviselő jávai faragványok. Bár III. Ágost korlátozott mértékben ugyan, de megnyitotta galériáját a közönség számára, a gyűjtemények jellege és felfogása a felvilágosodás idején kezdett igazán megváltozni (4–5.). Erre is vonatkoztathatók Goethe szavai: „Művészet is, tudomány is, mint a magasrendű jök mindegyike, az egész világré.”

A weimari műgyűjtemények nyilvánossá tétele, a fiatal művészek képzése, az önmegismerést segítő elmélkedés végett kialakított – és látogatható – wörlitz park, az ókor megismerésére irányuló kutatások mind-mind a kultúra közkinccsé tételét, a lelkek nemesítését célozták. A nemzeti romantika (6.) emlékhelyek kialakításával, emlékművek létrehozásával mindezt aztán el is mélyítette. Friedrich körének fényesége, bensőséges, Isten kinyilatkoztatását tükröző tájképei mellett a vallásos festészet megújításán fáradozó hazarenes iszkola műveit is itt kaptak helyet. A szakmúzeumok világát bemutató egység (7.) igazi csemegéket kínál a különlegességeket kedvelőknek. Hangszereken és egzotikus népek tárgyain kívül 19. századi bogárgyűjtemény is látható itt.

Talán az utolsó (8.) a legizgalmasabb egység, amely a múzeumok és a modern művészetek kapcsolatát mutatja be. A német szecesszió és expresszionizmus legfontosabb alakjainak megjelenésén (például K. Schmidt-Rottluff: *Péter csodálatos halászata*, 1918), a korábban a régi gyűjtemények különleges tárgyai között látott afrikai maszkok 20. századi képzőművészeti megidézésén kívül a magyar múzeumlátogatók számára talán a Bauhaus emlékei a legjelentősebbek. A múlt századi Európa egyik legmodernebb szellemi műhelyének, iskolájának tanárai és alkotói között találjuk Moholy-Nagy Lászlót, Breuer Marcelt, akiket a kiállításon több művük is képvisel.

Lyonel Feiningernek, a Bauhaus egykori tanárának az 1930-ban készült festménye zárja a tárlatot. A kép egy fénylő, égbe mutató nyíl kíséretében a hallei Mária-templomot ábrázolja, amely 1541-

Elefánt nehezék

ig, Weimartól Lipsceig, Gothától Stralsundig vagy Chemnitztől Eislebenig.

A kiállítás nyolc, önálló címmel jelzett egységből épül fel. Ám a látogató újra meg újra találkozhat történelmi, kultúrtörténeti vissza- és előreutalásokkal. Ezáltal is erősödik benne a kultúra, a nemzet egységének gondolata, amelyet az egyik tájékoztató szöveg szerint Németországban először költők, filozófusok, művészek fogalmaztak meg.

Az első terem (*Luther és a reformáció*) a művészet szekularizációjával és a könyvnyomtatás jelentőségével foglalkozik, emellett persze számos, az *Evangelikus Élet* olvasói által jól ismert portrét, metaszeteket sorakoztat fel. A reneszánsz és barokk főúri kincstárak gyűjteményében (2.) mives fegyverek, díszes földművelő eszközök mellett a természet „isteni kinyilatkoztatásnak” tartott csodás tárgyai

ben lett protestáns. Ezzel a képpel „a kör bezárul”, az egység megpecsételtetik. Az expresszív megalkotott, sötét, mégis tünékeny, légies épülettömeg visszautal a kiállítás első termére, a lutheri reformációra.

Bennünket, magyar kiállításlátogatókat a tárlat gazdagságán túl a német nemzetnek a kulturális újraegyesítés felélt érzett öröme is megérinthet. A Várban látható kiállítás ennek az öröme a jele, ünnepe.

■ ZÁSZKALICZKY ZSUZSANNA

A *„Luthertől a Bauhausig – Nemzeti kincsek Németországból”* című kiállítás megtekinthető a Budavári Palota (Budapest I. kerület, Szent György tér 2.) A épületének I. emeleti időszak kiállítóterében október 15-éig hétfő kivételével naponta 10-től 18 óráig.

FOTO: KASSAI ROBERT

Nemzetiségi gyökereink - g

Az idén tavasszal egy három estéből álló sorozatot tartottunk gyülekezünkben abból a célból, hogy jobban megismerjük azokat a nemzetiségi irányzatokat, amelyek többé-kevésbé még ma is elevenen élnek egyházunkban. A kelenföldi gyülekezet jellegzetes fővárosi gyülekezet. Vanak családok, úgynevezett „öskelenföldiek”, akik a gyülekezet megalakulása óta tagjai a közösségnek. De éppen a főváros vonzásából kifolyólag sokan vannak, akik vidéki gyülekezetekből jöttek és csatlakoztak a kelenföldi közösséghez, magukkal hozva az otthoni szokásokat, hangulatot. Éppen ezért gyakran hangoznak el olyan kezdetű mondatok az alkalmainkon, hogy „otthon pedig az volt a szokás...” Ez persze okozhatna feszültséget is, hiszen nem mindenki számára elevenít fel meghitt otthoni hangulatot például az énekelt liturgia. Gyülekezünkben mégis arra törekszünk, hogy különbözőségeink, eltérő gyökereink a közösség gazdagodását szolgálják.

Szeretvendégségeinkkel elsősorban az volt a célunk, hogy jobban megismerjük egymást – és természetesen saját gyökereinket, hagyományainkat. A háromestés sorozatban a német, a magyar és a szlovák nemzetiségi-kegyességi irányzatot mutattuk be. Mindhárom alkalom dr. Korányi Andrásnak, az Evangélikus Hittudományi Egyetem Egyháztörténeti Tanszéke adjunktusának a rövid történeti bevezetőjével kezdődött, amelyben az adott nemzetiség egyházi és társadalmi életben betöltött szerepéről szólt. Majd Harmati Béla László és dr. Krähling János művészettörténészek beszéltek arról, hogy milyen hatással voltak a különböző nemzetiségek az evangélikus templomépítészetre, mit hoztak magukkal több száz kilométerről, mit honosítottak meg hazánkban. Arra a kérdésre kerestük többek között a választ, hogy van-e jellegzetes ismertetőjegye például egy szlovák vagy egy német gyülekezet templomának.

Az esték harmadik részében vendég lelkészek segítségével ismerhettük meg az adott nemzetiség kegyességi életét. Krähling Dániel bonyhádi, Kovács Imre kemenesmagasi-kemenesmihályfai és Kutyej Pál Albert békéscsabai-erzsébeti helyi lelkész életközeli beszámolóit sok gyülekezeti tagunkban elevenítették fel az otthoni közösségek szokásait. Számomra házigazdaként külön élmény volt, hogy az esték előrehaladtával a gyülekezeti tagok egyre gyakrabban idézték fel a talán korábban elfelejtettnek vélt német és szlovák kifejezéseket.

A következőkben egy kis ízelítőt szeretnénk adni az esték hangulatából.

■ JOÓB MÁTÉ

A kemenesmagasi templom szószékeltára

Kemenesaljai magyar evangélikus kegyesség

Kemenesalja vallásszociológiai szempontból különleges területnek számít. Jelenlegi határainkon belül az egyetlen olyan sziget, ahol húsz-huszonkétezer evangélikus él egy tömbben.

Az evangélikus falvak lakossága valaha főként önállóan gazdálkodó kismesekből állt. A kegyúri szerepkört néhány jelentősebb középnemesi birtokos család tagjai – az Ostffyák, Berzsényiek, Vidosok, Radók, Bárdossyak, Weöresök – gyakorolták.

Jellemző rájuk a hagyományokhoz való erős ragaszkodás. A felekezeti hovatartozást nem a személyes döntés, hanem elsősorban a családi örökség határozza meg.

Az önálló gazdálkodás átgondolt, ésszerű tevékenységet kíván. Ez a racionális szemléletmód a vallás megélésére is rányomta a bélyegét. A kemenesaljai magyar evangélikus kegyességet jobbra a szélsőségektől való mentesség, az értelem és érzelem kiegyensúlyozottsága jellemzi.

Az ígéhirdetéstől elvárják a világos gondolatmenetet, a lényegre törő tömör-

séget. A magyar elbeszélő karakternek megfelelően szívesen veszik, ha az ígéhirdető történeteket is felhasznál a prédikációban.

Ígénylik az érintettség: ami a szószékéről elhangzik, elsősorban ne a teológiai szempontokra, hanem mindennapi életükre legyen tekintettel. Az érzelmi elem fontosságát mutatja, hogy az énekeskönyv nagyobb szerepet játszik kegyességükben, mint a Biblia.

Temetések alkalmával elvárt, hogy hangsúlyt kapjon az elhunyt személyes sorsa. A steril, csak a textusra koncentrált ígéhirdetés botránkozott.

Az iskolázottság korai elterjedésével a népi hagyományvilág szinte teljesen eltűnt a vidékről. Ezért jelentett nagy örömet, hogy egy idősebb asszonytól még lejegyezhetünk egy ősi népi imádságot: „Ha lefekszem kiságyamba, / fogadj, Uram, oltalmadba. / Három angyal fejem felett: / egyik megőrzi lelkemet, / másik szememet lezárja, / harmadik lelkemet várja. / Amen.”

■ KOVÁCS IMRE

Evangélium és reformáció három nyelven

Német, magyar és szlovák evangélikus hagyomány Magyarországon

Aki egy kicsit is ismeri a Magyarországi Evangélikus Egyházat, hosszas gondolkodás nélkül is meg tud nevezni tucatnyi tárgyi vagy nyelvi, kegyességi vagy politikai emléket a három nemzeti-kulturális hagyományból, amelyek egészen a legutóbbi időnkig meghatározták egyházunk életét, történetét (a vendeket – kicsinységünkkel fogva – itt csak megemlíteni tudjuk). Annál nagyobb meglepetés érhet azonban bárkit, ha átfogó tanulmányt vagy éppen egy-egy tradíció jelentőségét és sokszínűségét bemutató munkát keres.

Ami számunkra az ezredforduló táján természetes érdeklődés az elmúlt század és a jelen átalakulási, felbomlási folyamatai nyomán önazonosságunk újbóli felfedezése iránt, az mintha tabu lett volna az előttünk járó nemzedékeknek. Súlyom Jenő egykori professzor és Kertész Botond nyomdafrisz írásait leszámítva mintha egy zárt gyűjteményi szobába lépne az ember, ha szeretne többet megtudni a német-magyar-szlovák hagyományú egyház világról. A Kelenföldön tartott sorozat történeti bevezető része is csupán arra adott lehetőséget, hogy néhány felvillantott részlettel érzékeltessék tegyük ezt az elfeledett kincset.

Sokat mutatnak már a rendelkezésünkre álló számok is. Ha a reformáció elterjedését szeretnénk meghatározni a három részre szakadt, 16–17. századi Magyarországon, mindössze becslésekre hagyatkozhatunk: a protestánsok aránya a kétharmad és háromnegyed között mozoghatott. Ezután azonban az ellenreformáció és a török által szinte lakatlanul hátrahagyott területekre történt betelepítések nyomán jelentősen át-

alakult az összetétel. A 18. század végén a 4,5 milliós ország kétharmada volt katolikus, egynegyede protestáns – az evangélikusok aránya összességében 8,6% volt. Ekkor már – a letelepítések nyomán – a szlovákság tette ki az evangélikusság relatív többségét a németiség, majd a magyarok előtt. 1880-ban körülbelül 40% volt a szlovákok, 35% a németek és 24% a magyarok részesedése az evangélikus népességben. Az elmúlt százötven év nagy átalakulását mutatja, hogy 1910-re felerősödött a kiegyenlítő-dés: szlovákok – 35%; németek – 31,5%; magyarok – 32%. A trianoni tragédiához és a 20. század sokszoros megpróbáltatásaihoz vezető folyamatok egyike éppen ezt megelőzően a nacionalizmusok egymásnak feszülése volt, ami különösen is megproptogtatta a magyarországi evangélikusságot.

A történelmi sorsfordulót ismét visszatükrözik a számok: míg 1910-ben az evangélikus lakosság száma 1,34 millió volt, 1920-ban csupán 485 ezer (közel 64%-os veszteség!). Trianon átrendezte a felekezeti arányokat is: míg korábban a római és görög katolikusok száma körülbelül 13 millió, az ortodoxoké 3 millió, a reformátusoké 2,6 millió volt, addig 1920 után 5 millió katolikus, 61 ezer (!) ortodox és 1,6 millió református maradt az új határok között (figyeljünk a protestantizmuson belül kialakult arányeltolódásra is!). Egyházunkat érintő adat továbbá a határok beszűkülésével bekövetkező nemzetiségi átrendeződés: a magyarság 33%-a, a németiség 73%-a, a szlovákság 92%-a élt a trianoni határokon túl. Így lett a 20. század az evangélikus súlyvesztés időszak, hiszen a tendencia

a mai 303 ezres adatig a németek háború utáni elhurcolásával és a beneši szlovák-magyar nemzetiségi átrendezéssel, valamint a baloldali diktatúra egyházellenes tevékenységével folytatódott.

Ha egy pillantást vetünk a száz évvel ezelőtti térképre, a következőt látjuk: az evangélikusság egyharmada élt a Felvidéken, további egynegyede Erdélyben. Békés és Nyíregyháza mellett Pest és Bács-Bodrog, a Dunántúlon pedig a kemenesaljai és határszéli gyülekezetek jelentették a legfontosabb központokat.

Történelmi mozaikok

A lutheri-evangélikus reformáció első körben a szászok között vert gyökeret: Erdélyben és a felvidéki cipszerek körében. Kevésbé köztudott, hogy ősi magyar gyülekezetek is szép számban éltek a Kemenesalján, a Sajó és a Hernád vidékén, Brassó környékén és Orosházán – az a köztudott, hogy a lutheranizmus nemzetiségi ügy lenne, inkább a 19. század nacionalista előítéleteinek a számlájára írandó.

A török utáni betelepítések vallási nehézségeit – különösen III. Károly és Mária Terézia közel hetven esztendeig tartó uralkodása idején – aligha lehet kellőképpen részletezni. A települések szinte semmiből való újjáépítéséhez olyan vállalkozó kedv és elszántság kellett, hogy a vonzóbb feltételek érdekében sokszor engedelményt kellett tennie a kényelhetlenül katolikus Habsburg-udvarnak is (például a hesseni fejedelem csak úgy engedte áttelepülni evangélikus alattvalóit, hogy kikötötte a szabad vallásmegőrzést). Ekkor érkeztek – legálisan vagy

Német ajkú gyüleke

Mint ismeretes, a török kiűzése és a spanyol örökösödési háború befejezése (1714), illetve a békekötést becikkelyező pozsonyi országgyűlés (1715) után kerülhetett sor a török hódoltság területén idegenből hozott lakossággal való betelepítésre. E telepítés folytán került német – főleg hesseni – evangélikus lakosság Tolna-Baranyába. Az alábbiakban az ő tradícionális kegyességükről ejtünk néhány szót.

A szóban forgó gyülekezetek mind paraszti közösségek voltak, a városok kialakulása után települtek le, s aki a paraszti sorból kiemelkedett, egyúttal asszimilálódott is. Parasztként lévén szigorú, a természethez lehető legjobb illusztráció életet éltek, amelyben a bölcsőtől a koporsóig mindenütt jelen volt az egyház is. Együtt éltek a természet ritmusával, a kemény hétköznapi munka megkövetelte a vasárnapi pihenést, amelyet szigorúan – saját érdekükben is – betartottak. A szombat a vasárnapra való felkészülés ideje volt, délelőtt csak a hétvégi takarmányt hordták be, délután felsöpörték a portát és a porta előtt az utcát, majd az esti harangszóval beállt az ünnep (Feierabend).

Az istentiszteleten való részvétel egyúttal társadalmi esemény is volt, előtte-utána a férfiak megtárgyalták a falu ügyes-bajos dolgai. A népviselethez nem tartozott csizma vagy bőrcipő (konfirmációra és esküvőre volt szokás viselni), a lakáson belül „pacskert” (boka alatt végződő, házi kendervászonon talpalt, kötött gyapjúzoknit) viseltek, egyébként pedig facipőt („klumpát”) vagy papucsot. Télvíz idején a pacsker féllábszárig ért (azaz rendes gyapjúzokni volt), a szára felső, körülbelül tíz centiméteres csipkesávjában a háziasszony bemutathatta kötésbeli művészetét. A

„hosszú pacskerbe” belegyűrték a nadragzsárat. A papucs volt az ünnepi viselet; a templomban illet kivillognia belőle a frissen felvarrt pacskertalpfelhérségének.

A természettel való együttélés jegyében ragaszkodtak az egyházi év időszakaihoz kapcsolódó kívánalmakhoz is: böjten és adventben nem illett sem bált, sem lakodalmat rendezni.

Külön ünnep volt az úgynevezett Kirchweihfest, a búcsú. Nevével ellentétben nem ugyanakkor van, mint a templomszentelési évforduló, de mindig őszre esik: Simon-Júdás- vagy Márton-napra, illetve a hozzá közelebb eső vasárnapra, esetleg Katalinra vagy Erzsébetre. Lackner Aladár megfigyelése, hogy ahol megvannak a legesleges anyakönyvek, mindig a búcsú napjával vagy egy-két nappal később kezdődnek. Vagyis a gyülekezet akkor kapott lelkészt, akkor tartották a letelepedés utáni első istentiszteletet, akkor indult be az egyházi élet a faluban. A búcsúra illett végezni minden kinti mezőgazdasági munkával; aki valamivel elmaradt, azt a falu szájára adták a legények. A téli időszak volt a népművészeti alkotások ideje; ekkor keletkeztek a szöttek és a különféle használati tárgyak.

A szigorú fegyelem szigorú egykézést és szigorú kasztrandszert is jelentett: mindenkinek megvolt az elrendelt helye, amelyet csak kivételesen léphetett át. Vagy kiemelkedett belőle tanulással, vagy „megengedhette magának”. Mint nagyanyám mesélte késő öregkorában: neki, a nagygazda leányának engedélyezte az anyja, hogy ahhoz menjen férjhez, akihez akar, mert ez huszonégy kataszteri hold birtokában neki is meg volt engedve...

Ebben a szigorú rendben különleges

A késő barokk stílusú bonyhádi templom

helyzetben volt a lelkész, akit egyrészt tisztelet övezett, másrészt kritikával illették, mint minden autoriter irányítású közösségben a vezetőt. A paraszti közösség kormányzásához éppen ezért tekintélyt parancsoló önfegyelmet, továbbá lelkipásztori bölcsességet kellett. Például: az új lelkész hajnalban kitrombitálta a kanászt az ágyból – szokása szertartás ugyanis a paplak előtt szokta kihajtaszkor megfújni a túlkét. Az újonnan érke-

azdagság a különbözőségben

Konfirmációi csoportkép Nagytarcsáról Győri János lelkésszel

illegálisan – nagyobb tömegben evangélikus németek és szlovákok is az ország különböző részeibe. Ugyanakkor minden engedmény ellenére is sújtotta őket II. József türelmi rendeletéig az elnyomó bécsi politika (a templomépítés, illetve lelkész vagy tanító alkalmazása terén stb.). 1781-től ez a helyzet – ha nem is szűnt meg, de legalább – enyhült.

Kétszáz év távlatából talán már érzelmileg is könnyebben fogadjuk el a történelmi tényeket, nő azonban a feszültség, ahogy közeledünk a közelmúlthoz. Az 1800-as évek több hullámban feléledt nemzetiségi nacionalizmusa a történelmi Magyarországon – 1910-ig lélekszámát tekintve a magyarság is csupán a legnagyobb kisebbség volt az államban! – nem csupán az akkori keretek között élezte ki végzetesen az ellentéteket,

hanem a mai konfliktusok magvát is elhintette. Az 1840-es években Bécsből támogatott, sokszor magyarelles nemzetiségi mozgolódás szembefordította egymással Magyarország népeit, amit például az egyházban a saját nyelv használata elleni fellépéssel és más erőszakos nézetekkel a Kossuth-kormányzat is elmélyített (ígaz, Kossuth mindezt az emigrációban felülvizsgálta). Ez is mozgósította a szlovákságot, amely mind nehezebben tűrte a 19. század második felében egyre világosabban kifejeződő érdekeltiséget a magyar-német kiegyezésre.

Az önálló szlovák egyházkerület kialakítására való törekvés 1860 után az evangélikus egyház legnagyobb nemzetiségi problémáját jelentette egészen Trianonig. A két világháború között mind a pángermán, mind a pánszláv mozgalmak további ütközésekhez vezettek. A német és szlovák evangélikusság jelentős részének a Magyarországból való erőszakos kímetszése – történelmi szemmel nézve is – drasztikusan avatkozott be ebbe a folyamatba, melynek eredménye egy lassanként szinte teljesen elmagyarosodó, viszont identitásának gyökereit kereső mai egyház. A problémákat – feldolgozás nélkül – mélyre temették, ahonnan mégis újra és újra visszajárnak.

A részletesebb bemutatásnak ugyan határt szab a terjedelem, de talán mégis további munkára ösztönöz másokat. „...rendezni végre közös dolgainkat, / ez a mi munkánk; és nem is kevés” – ahogyan József Attila írja –, mert sok mindennel adósk vagyunk még. Nemcsak „közös jövővel”, de a közös múlttal is!

■ DR. KORÁNYI ANDRÁS

ezeteink kegyessége

zett lelkész nem akart mindjárt a kezdetén böllenedni (piszkálódni) vele, ezért másnap felkelt hajnalban, megkínálta a kanászt egy féldecivel – jutalmul, hogy olyan szépen fűjt. Ezt mindennap megismételte a héten, aztán többször már nem ment ki. A kanász meg mérgeződött: „Csak nem fogok neki ingyen fűjnit?” – és a lelkészcsalád hajnali nyugalma biztosított volt.

Istentiszteleti liturgiájuk nem a lutheri *Deutsche Messe* volt, hanem egy meglehetősen lecsupaszított istentiszteleti rend. Ifj. Pröhle Károly professzor magyarázata szerint azért, mert Németország egy olyan területéről származnak, amely viszonylag hamar protestáns lett, ezért a mise dramaturgiája megfakult, és a nép vallásossága szempontjából sokkal nagyobb jelentősége volt a kolduló (prédikáló) szerzetesrendeknek, mint a misének. A szerzetesek prédikáltak két-három óra hosszat, majd gyors *Kyrie, Gloria, Credo* után hazaküldték a népet. Ez az egyszerű liturgia olyannyira részévé vált identitásuknak, hogy a második világháború után Németországba kitelepítettek az első istentiszteleti részvételük alkalmával elbizonytalanodtak abban, hogy jó helyen járnak-e.

Kegyességük meglehetősen racionális volt. Ez kétségkívül a lelkészi kar racionalista-kulturprotestáns beállítottságának a folyomány, amely az istentiszteleti életet – ha lehetett, a mindennapokat is – átszötte. Németországból a Biblián kívül magukkal hozták a marburgi énekeskönyvet, amely 1812-ben Hógyészen újabb (többedik?) magyarországi kiadást ért meg, és 1836-ig használatban volt. Ekkor adták ki a Tolna-Baranya-Somogyi Evangélikus Egyházmegye saját szerkesztésű énekeskönyvét. Nem volt módomban a kettőt egymással össze-

vetni, de a „Tolna-Baranya-Sümegher Seniorat” által szerkesztett énekeskönyvben feltűnő a szerkesztőknek az énekszerzőkkel és az énekek szövegével való, teológiai indítatású, önkényes és türelmetlen bánásmódja. Paul Gerhardt-ének például egyetlen sincs. Az ismert és elhagyhatatlan Luther-énekeket pedig a racionális (*Ritschl* ihlette?) elvek megfelelően átjavították. Eszerint nem az ingyen kegyelem és a naponkénti megtérés a fontos a keresztény életben, hanem az erény, a Tugend, néha jelentése tekintetében differenciálatlanul, egyszerűen nyakon öntve vele az énekeskönyv használóját – hasonlóan a későbbi „szolgálát” szóhoz. Nem véletlenül később egyszerűen „Tugendbuchnak” nevezték ezt az énekeskönyvet.

A 19. század végi „iparosbenedés” és az Amerikából visszatértek által erőre kapott kiségyházak miatt új énekeskönyvre volt szükség. 1910-ben az egyházmegye kiadásában meg is jelent, a gyülekezetek azonban nem voltak hajlandók bevezetni a Tugendbuch helyett. Több száz példány van még (kilencvenhat éve!) raktáron a bonyhádi templom karzatlépcsője alatt. Hídon döntés elé állítottam a gyülekezetet: vagy átvesszik hatvanévi késés után az „újat”, vagy megszűnnek a német istentiszteletek. Mikor azután kiosztottam az „új” énekeskönyvet, megnyugodva fogadták: „Das sind ja unsere Schulbücher!” („Hiszen ezek a mi tankönyveink!”) – azaz: a tanítók az iskolában megpróbálták rászoktatni a gyülekezetet az „újra”, ami a jelek szerint kevés sikerrel járt....

Ez az énekeskönyv nem tölthette be azt a szerepet, amelyet a magánkegyességben a *Tranoscius* töltött be szlovák hitestvéreink között. A családokban ránk maradt könyvek alapján azonban bizo-

nyos, hogy gyakorolták a magánkegyességet – olvasva. Részben a türelmi rendelet előtt, amikor is több órai szekerezés után jutottak el abba a gyülekezetbe, amely már 1721 előtt működött, és ahol a törvények szerint nyilvános protestáns istentisztelet a „Schwäbische Türkei” területén is tartható volt.

A későbbiekben azok az idősek éltek vele, akik már két bottal vagy mankóval sem voltak képesek legyőzni a templomba felvezető lépcsőket. Dédnagyanyám például minden ünnepnap délután, mosogatás után ünneplőbe öltözött, elővette az 1717-ben Frankfurtban nyomott – tehát a betelepüléskor árpászsákban becsempészett, magukkal hozott – Bibliát és a Luther-posztillákat, és elolvasta az arra a vasárnapra szólót. Ez a magánkegyesség mindmáig folytatódik az *Útmutató*, illetve a Herrnhuter Brüdergemeine által kiadott *Losungen* használatával, illetve a *Neukirchner Kalender* vagy a – Martin Luther Bund által kiadott – *Feste Burg* áhítatoskönyv olvasásával.

Ez a kegyesség különösen is elmélyült annak a nemzedéknek az életében, amelyet megérintett a Fébé munkája vagy más evangélizáció (akár magyar nyelven is); amely átélte a második világháborút, a „málénkij robotot”, a családoknak az előbbieket, valamint a kitelepítés, a hadifogság miatti (és még ki tudja, milyen eszközökkel elért) szétszaggatását, és amely a *Deuteronomium* korával együtt megértette, hogy létének garanciája egyedül az Úr – de ő elég. A hagyományos paraszti kegyesség az idő múlásával (a paraszti közösségek állami szétrombolásával) elenyészett, az egykori német gyülekezetekben – már ahol még megvannak – a mára jellemző kegyességi típusok élnek.

■ KRÄHLING DÁNIEL

Szlovák evangélikus gyökerek

Az evangélikus szlovákok dicséretes tulajdonsága, hogy ha valahol tömegesen letelepedtek, szinte az első dolguk volt, hogy templomot és iskolát építettek maguknak. Így volt ez Békéscsabán is. Hivatalosan 1718. a szlovákok Békéscsabára való betelepítésének az időpontja. Ekkor érkeztek ide a felvidéki telepesek, a vándorlás folyamata azonban több évtizedig eltartott. 1740-ben már körülbelül kétezer-hétszáz volt a város lélekszáma.

A sokfelől összesereglett nép – érhető módon – százfelé húzó tömeg volt rengeteg hibával, erkölcsi fogyatékos-sággal. Szükség volt egy erős kézre, amely összefogja ezt a sokféle népet. Amikor 1740-ben *Tessedik Sámuel* lett a lelkész, hivatalba lépésekor rögvest összehívta a presbitériumot, és általa kidolgozott egyházi utasításokat olvasott fel. Különböző rendtartások szerepeltek közöttük, például: „Mindenkinek úgy viselje magát, mint egy valódi evangélikushoz illik. A rendezettség, botrányos életű nyilvánosan, az egész egyház előtt büntetendő, sőt az ilyet sem a kereszteléshez, sem az esketéshez tanúnak hívni nem szabad. A vasárnap, mint lelki épülésre szentelt ünnep, mindenki által annak rendje szerint ünnepeztessék. Evégett akkor senkinek a korcsmában bor ne adassék, a templomot elmulasztó a papnak bejelentessék, ki pedig szombaton elutazni kénytelen, úgy, hogy a vasárnap istentiszteleten jelen nem lehet, az is magát a papnál jelentse. Hétköznap minden vendég estvéli harangozáskor imádkozzék.” Ezeket az utasításokat minden esztendőben a Szentháromság ünnepe utáni 12. vasárnapon felolvasták a szószéken.

1718 és 1745 között a békéscsabaiaknak csupán vesszőből font, sárral tapasztott imatermük volt. *Tessedik* szentelte fel 1745-ben a téglából épített templomot, a mai Kistemplom őst. Itt is – ugyanúgy, mint például Tótkomlóson, Pitvaroson és több szlovák gyülekezetben – mindennap volt reggeli könyörgés. Két *Tranoscius-ének*, imádság és a napi igéhez kötődő igehirdetés hangzott el.

A vasárnapi istentiszteleten kötött volt az ülésrend. Az oltár felől nézve bal oldalon ültek a férfiak, jobb oldalon az asszonyok, a legények pedig – ha volt – a karzaton foglaltak helyet. A lányok

az oltár előtt álltak végig az olykor két-három órás istentiszteletet – télen is, a fűtetlen templomban. A gyülekezet rendfenntartóit *kustusoknak* hívták. Ők az ülés mellé odakészített négy méteres mogyoróvesszővel intették fegyelemre a fiúkat, illetve lent a lányokat. A békéscsabai templomban a mai napig láthatók a bottartók.

Vasárnaponként délután vecsernyét tartottak a háziasszonyoknak, hiszen ők az ebéd készítése miatt nem mindig tudtak templomba menni. Egy idő múlva már nem csak ők jártak erre az alkalomra. Gyakoriak voltak a házi istentiszteletek is: a lelkész egy-egy család meghívására háznál tartott igehirdetést a rokonok, szomszédok részvételével. Ezeket a Rákócsi-rendszerben hivatalosan beszűntették.

A keresztelőt már a gyermek születése utáni negyedik-ötödik napon megtartották, mert féltek a csecsemőhalálozástól. A 6. elemiben konfirmált ifjak a jeles ünnep alkalmából megkapták a feltve őrzött, rézveretes *Tranoscius-énekeskönyvüket*, a módosabbak a halottas énekeskönyvet. Gyakran előfordult, hogy egyszerre több pár fogadott húséget az oltár előtt.

A szlovák falvakban a harangok mindig híru adták, hogy férfit vagy nőt hívtak-e haza a teremts Ura. (Ez sok helyen még ma is így van.) Előbbinél három, az utóbbi esetében pedig kettő úgynevezett vers elütése előzte meg az általános harangozást. A tehetősebbek a temetés napján is adtak díszharangozást az elhunytért. A temetést virrasztás előzte meg, utána pedig halotti toron látták vendégül a családtagokat. Néhol kalácsot, kenyert, kolbászt, sajtot kínáltak, más falvakban bográcsban főztek birka- vagy disznópörköltet az egybegyűlteknek, akiknek csak egyszer volt szabad venniük az étellekből. Illetlenségnek számított többször szedni a halotti toron. A család másnap együtt elment a reggeli könyörgésre.

A szlovák gyülekezetekre jellemző volt, hogy az asszonyok az egyházi ünnepek megfelelő színű kendőt vagy ruházatot viseltek. Így például böjtben és adventben lilát, nagypénteken feketét öltöttek magukra. Az úrvacsora hitből fakadó kötelesség volt; nagypénteken mindenki vett úrvacsorát a passió előtt vagy után.

■ KUTYJE PÁL ALBERT

A békéscsaba-erzsébeti templom oltárának szobrai 1773 előtt készültek

Ez az egyház nem „kisvállalkozás”!

Interjú dr. Nagyné dr. Stieber Tündével

► Közel hétmilliárd forint. Sok vagy kevés? – Mint minden, természetesen ez is nézőpont kérdése. Tény, hogy hozzávetőlegesen ekkora a Magyarországi Evangélikus Egyház éves költségvetése. Hogy tudjuk mihez hasonlítani: ez a nagyságrend a gazdasági életben egy részvénytársaság gazdálkodásának felel meg leginkább. Két és fél éve egyházunkban a könyvvizsgálat törvényben előírt feladatát egy nemzetközileg is ismert és elismert cég, a Consultatio Kft. végzi. Könyvvizsgálóját, dr. Nagyné dr. Stieber Tündét – aki egyáltalán „nem mellékesen” a debreceni evangélikus gyülekezet presbitere – Debrecenben, cége irodájában kerestük fel, s először költségvetésünk általános jellemzésére kértük.

– Mintegy 6,6-6,7 milliárd forint az az éves pénzösszeg, amelyből a Magyarországi Evangélikus Egyház gazdálkodhat. Ennek jelentős részét, 6,5 milliárd forintot a központi költségvetésből kapja – ez tehát állami normatíva, amelyet az intézmények használnak fel: szeretetotthonok, oktatási és egyéb tevékenységet ellátó intézmények. A fennmaradó összeg egyéb forrásokból származik. Ezeket a pénzeket az országos egyház szintén továbbtalja az egészségügyi felé, az egyes egyházközségeknek, egyházmegegyeknek, egyházkerületeknek. Semmiképpen nem lehet azt állítani, hogy egyházunk „kisvállalkozásnak” minősülne a gazdasági életben. Egy jól működő rt.-nél meghatározó tényező – most csak a gazdasági szemléletre értve –, hogy olyan forrásai vannak, amelyek mindig bizonyos mértékű nyújtást jelentenek a gazdasági életben. Ezek a források az egyház esetében az ingatlanok, amelyek jelentős vagyonot képeznek, s amelyeket természetesen nem egy-két év alatt „gyűjtött össze” az egyház, hanem évti-

zedek, évszázadok vannak mögötte! Nyilvánvaló, hogy ennek a vagyonnak a megőrzése is hatalmas költséget jelent, s nem lehet egyik percről a másikra felépíteni, továbbfejleszteni, ha nincs meg hozzá a bázis. A második világháború után ennek a bázisnak nagyrészt elvetették az egyházaktól. A fokozatos vagy bizonyos százalékig történő visszaadás nem fedezheti az egyházi célok megvalósítását. Így ez a nagyon tűnő pénzösszeg, amelyet az állami költségvetés a MEE-nek átad, egységekre lebontva sajnos igen szűkös kereteket jelent. Egy tanulóra (oktatás) vagy mondjuk egy idős emberre (szeretotthon) vetve az egyházi és a világi (például önkormányzati fenntartású) intézményekben anyagi értelemben különbségek mutatkoznak, mégpedig az állami fenntartású intézmények javára...

– Két teljes év – 2004 és 2005 – könyvvizsgálata már lezárult, ahogyan arról nemrég, a májusi országos közgyűlésen is elhangzott a jelentés. Törvényileg előírt feladat volt a két-
től könyvelésre való áttérés. Kérem, összegezzék

ennek a két esztendőnek a tapasztalatát: milyen horderejű lépéseket kellett megtenni annak érdekében, hogy törvényes és átlátható legyen egyházunk gazdálkodása? Hol tartunk most?

– Véleményem szerint óriási előrelépést produkált az egyház. A volumene miatt a korábbi nyilvántartási rendszer már nem volt fenntartható. Ezenfelül az egyháznak is az az érdeke, hogy a gazdálkodására, eszközeire vonatkozó adatokat olyan szinten és minőségben tartsa nyilván, hogy bármikor ellenőrizhetőek, bemutathatóak legyenek. Az elmúlt két év nagyon nagy előrelépést jelentett ezen a téren. Az évtizedekig megszokott rendszert egyik napról a másikra átalakítani természetesen nem egyszerű. Konszolidációt kell végrehajtani évente, tehát minden apró, akár tíz-húsz forintos tételnek is benne kell lennie az egyház költségvetésében, és bármikor nyomom követhetőnek kell lennie. Az áttérésnek sok – főleg személyi – vonzata volt és van, s tény, hogy próbára teszi az Országos Egyházi Iroda azon alkalmazottait is, akik ezzel foglalkoznak. Azt lehet mondani, hogy erőn felüli erőfeszítést kíván tőlük is. Teljesen más bizonylati rendet kellett például felállítani, és ma már nemcsak a magyar számviteli szabályokra kell odafigyelnünk, hanem az európai uniós elvárásoknak is meg kell felelni. Az egyház egyébként, ezt hadd szögezzem le, sokkal hamarabb „kilépett” a nemzetközi szintre, mint a magyar állam.

– Ki és milyen szintig tekinthet bele a MEE költségvetésébe? Az állam, az egyházvezető,

a gyülekezeti tagok milyen és mennyire naprakész információkhoz juthatnak?

– Az egyház hivatalos lapja, az Evangélikus Közlöny szolgál arra, hogy helyet adjon a költségvetés adatainak. Korrekt, egyszerűsített adatokat közöl, amelyek az olvasók a – hívek – számára elegendő információt nyújtanak. Ezenfelül a gazdálkodás folyamatának milyenségét minden egyháztag érezheti saját egyházközsége esetében is, például a támogatások formájában: nem egy egyházközség már nem tudná fenntar-

tani magát, ha az országos egyház nem támogatná. Tekintve, hogy az országos egyház könyvelésén keresztül jelentős állami normatíva folyik át, az összegek jogszerű felhasználását az Állami Számvevőszék minden évben ellenőrzi. A normatíváról minden évben tételes kimutatást kell adni, melyet a tárgyévet követő év január 31-ig kell számukra megküldeni.

– Melyek a következő lépések?

– Tovább kell tökéletesíteni a rendszert, hogy a könyvelésből olyan vezetői információ legyen kiszűrhető, amelyet a MEE vezetése, elnöksége, az egyházkerületek elnöksége és így tovább bármikor értelmezni és használni tud. El kell jutni arra a szintre, hogy havonta – vagy akár hetente – le lehessen kérni ezeket az információkat.

– Erre számított-e a Consultatio Kft., mikor két és fél éve elvállalta a MEE gazdasági váltóállítását?

– A feladat nem nagyon különbözik az általam elképzeltétől. Nem ez az első egyházi munkám, már volt alkalmam hasonló méretű egyházi szervezetenél vezetni a kettős könyvvitel szabályait. Az elvárásoknak megfelelő az ütem, és bízom a további eredményekben.

– Mi a titka a feszültségmentes közös munkának?

– Az egymás iránti türelem, és hogy a kitűzött cél az, amit szem előtt kell tartani – ha mindenki ennek érdekében dolgozik, akkor meg tudjuk oldani, fel tudjuk dolgozni a felmerülő kisebb problémákat.

■ KÓHÁTI DOROTTYA

Evangélikus Közlöny

A kilencvenes évek zsinatának egyik maradandó eredménye volt a Magyarországi Evangélikus Egyház hivatalos lapjának a megjelenése. Az Evangélikus Közlöny kiadása igen fontos lépés volt az egyház korszerű, törvényes, demokratikus működése kialakításának az útján. Érdekes, hogy bár 2006. június 30-i dátummal már a 8. évfolyam 2. száma jelent meg, mégis sokan még mindig nem tudnak róla, mások pedig az Evangélikus Életet vélik hivatalos lapnak, ami félreértés. Már csak ezért is érdemes foglalkozni az említett legutóbbi számmal.

A közlöny az egyházi vezetéstestületeknek – a zsinatnak, az országos közgyűlésnek és az országos presbitériumnak – a határozatait közli, illetve a testületi üléseken (beleértve az egyházkerületi közgyűléseket is) elhangzó püspöki és felügyelői jelentéseknek ad helyet.

Ebben a számban sorrendben a május 19-i országos közgyűlés, a május 12-i országos presbitérium, illetve a tavaszi egyházkerületi közgyűlések anyagai találhatóak meg.

Ittész János elnök-püspök a szolgálatáról adott tájékoztatás mellett a közgyűlésen két javaslattal is élt. Emiatt a folyosón többen elégedetlenkedtek, mondván, hogy a javaslatokat külön napirendi pontként, lehetőleg előre, írásban kell benyújtani. Az ülésteremben viszont egyhangúlag megszavazta a közgyűlés, hogy kérjük az Országgyűlést, találja meg annak a módját, hogy a művi meddővé tétellel kapcsolatos szabályozás ne lazuljon fel, maradjon lényegében érvényben a korábbi előírás. Ugyancsak megszavazta a közgyűlés a másik javaslatot, amely valójában a hatályos egyházi törvény egyfajta alkalmazását jelentette. E szerint a közgyűlés felhívja a lelkészeket a törvényben előírt pártpolitikai összeférhetlenségi nyilatkozat megtételére. Ezzel kapcsolatban két észrevételt is kaptam, amelyek jelzik, hogy vannak, akik olvassák a közlényt.

Az egyik szerint a lelkészeknek megküldött nyilatkozattervezet szövegében egyértelmű a párttagság ténye, de gumi-szabálynak látszik a pártpolitikai tevékenység. Ebben van némi igazság. Eszembe jutott például egy református

lelkész barátom, akit településén egy polgári kör vezetésére kértek fel. Igen értékes munkát végeztek, mozgósítva a település fejlesztésében a civil szférát. Ismeretes, hogy a polgári körök valamely párthoz kötődnek, mégsem gondolom, hogy barátom munkája egyszerűen pártpolitikai tevékenységnek lenne minősíthető.

A másik észrevétel arra irányult, hogy ha annyira fontos a paritás, a lelkészi és nem lelkészi elem egyenrangú kezelése, akkor miért nem kívánja meg a jogalkotó a felügyelőktől is – a gyülekezetektől kezdve az országos szintig –, hogy összeférhetlenségi nyilatkozatot tegyenek. Talán érdemes lenne ezen elgondolkozni.

Egykor egyes vezetők taktikájá az volt – nem csak az egyházban –, hogy beszámolóikban megfogalmaztak javaslatokat, és azután a beszámolókat elfogadását úgy értelmezték, hogy az adott testület megszavazta a javaslatokat. Ezúttal fordított volt a helyzet: a püspöki tájékoztatót nem kellett megszavazni, viszont a két javaslatról önállóan döntött a közgyűlés.

Kétségtelül a közgyűlés leglényesebb, hosszú távú döntése az országos iroda működését meghatározó szabályrendelet elfogadása volt. Régóta napirenden van ez az ügy. Egyszerűen azért, mert a közgondolkodásba nehezen ment át a zsinati filozófia, amely a centralizáció és decentralizáció egyensúlyára alapult. A decentralizációt a három egyházkerület létrehozása fejezte ki. Bennük zajlik az egyház küldetésének megfelelő spirituális tevékenység, de a kerületek felelőssége az oktatási-nevelési és a szeretetintézmények terén is egyértelmű. A centralizáció viszont az Országos Egyházi Iroda munkájában valósul meg, amely elsősorban szolgáltató, végrehajtó, kevésbé – főleg az országos bizottságok működtetésén révén – irányító jellegű. Jelentésben is hangsúlyoztam: nem megalapozott az az aggodalom, hogy túlzottan bürokratikus, túl sok munkatársat foglalkoztató központ lesz az iroda; a feladatokat tekintve inkább szerénynek minősíthető a létszám. Persze ez a jobbik eset.

Született egy olyan közgyűlési határozat is, amelyet olvasva a háttér ismerete nélkül meghökken, netán mosolyog is majd jámbor utódunk. E szerint a közgyűlés – szó szerint idézem – „a lelkészek házassági válásával kapcsolatos kérdéskör szabályozásának elősegítésére etikai bizottságot hoz létre”. Nem kívánom ezt kommentálni. Legfeljebb a „házassági válás” kifejezés sajátos. Ami a háttérrel illeti, úgy értesültem, hogy egy kemény, válás esetén szankciókat alkalmazó javaslat érkezett. Régi szokás: ha egy testület nem akar közvetlenül elutasítani egy javaslatot, mert a lelke mélyén valahogy rokonszenvez vele, ugyanakkor tudja, hogy irreális, akkor bizottságot alakít, amelyben majd szép lassan elhal a dolog.

Az egyházban közismerten a fundamentalista javaslatok – illetve elutasításuk – okoznak riadalmat. Nem vagyok boldog. Néhány éve komoly támadásokat kaptam, amikor ráirányítottam a figyelmet a lelkészek körében is növekvő válási arányra. De nem az ítékezés, hanem a lelkigondozás, a házasságtérápia, a segítés oldaláról próbáltam közelíteni. Az a kevésbé szerencsés, inkább a segítő szándékot erősítő mondatom, hogy a válás mindig csőd, kudarc, de nem bűn, viharokat váltott ki. Ehhez képest eltűnt a lényeg, a lelkigondozás igénye. Volt olyan kritika is, hogy a téma nem való az Evangélikus Életbe. Ezt követően a Lelkipásztorban közölt, vitaindítóknak szánt, tudományos igényű írásom nem váltott ki érdemi visszhangot; a fundamentalisták az érvek mezején többnyire nem kívánnak dialogizálni.

Néhány év alatt szinte törvényszerűen tovább romlott a lelkészek válásával kapcsolatos helyzet. Annál szomorúbb, hogy most sem a lelkigondozás, hanem „a szabályozás elősegítése” a kitűzött feladat. Ennél azért jobb a valóság. A válásba kerülő lelkész házaspárok számíthatnak segítségére, segítségére.

Az országos presbitérium határozataiból kiemelem egyházunk 2005. évi zárszámadásának és 2006. évi költségvetésének a közlését. Ennek jelentőségét azok tudják igazán értékelni, akik emlékeznek a titokzatos múltra, amikor az

anyagi ügyekkel kapcsolatosan csak néhány vezető volt tájékozott, illúzió volt a nyilvánosság és annak ellenőrző szerepe. Önmagában ez a tény – a költségvetés és a zárszámadás hozzáférhetősége – minden egyháztag számára jelzi a közlöny kiadásának a jelentőségét, növeli az egyházkormányzás iránti sokat emlegetett bizalmat.

Azért is érdemes végigbongészni a közlényt, mert ezáltal élővé válik a zsinati törvényalkotás logikája. A határozatokból kiderül, hogy mi az, amiben a közgyűlés, és mi az, amiben az országos presbitérium az illetékes. A közel hétmilliárdos fő összeget kitevő zárszámadás részletei pedig a számok nyelvén adnak képet egyházunk kiterjedt tevékenységéről. Az is kiderül persze – és ez nagy felhívó erővel kell, hogy bírjon saját erőforrásaink növelése tekintetében –, hogy a bevételek több mint nyolcvan százalékát az állami költségvetésből érkező összegek jelentik. Igaz, hogy nagyobb részüket az intézményi normatív és kiegészítő támogatások adják, de ez magán a forrás tényén nem változtat.

Sok gondolatot ébresztenek az egyházkerületi elnökségi beszámoló. Örvendetes, hogy evidenciaként rendszeressé váltak a püspöki jelentések mellett a felügyelői jelentések is. A közlönyben olvasható beszámolók sok információt tartalmaznak; úgy vélem, kellően kritikusak és önkritikusak is. Valamennyire azt a kérdést is felveti az egyházkerület önálló életének szép fejlődése, hogy maradjon-e továbbra is az eddigi modell, már ami az erőforrásokkal való központi gazdálkodást illeti, vagy mozduljunk-e és téren is a decentralizáció irányába. Hozzám közelebb áll a jelenlegi gyakorlat, hatékonyabbnak vélem, de megvizsgálható ismét a másik út is.

Nem először – nehéz lenne az okot megjelölni – disszonáns hangként jelentkezik a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület felügyelői jelentésének egy része. Eből idézek: „Az ellenőrzés hiányát bizonyítja, hogy erőfeszítéseink ellenére sok a rendezetlen ügy, a szabálytalanul működő terület. Ezek esetében félő, hogy olyan botrányok, visszaélések kerülnek

napvilágra, melyek egyházunkban eddig ismeretlenek voltak, melyek alááshatják a legfelsőbb vezetés tekintélyét.

Továbbra is felelősség nélküli egyház vagyunk, ahol aki elég bátor, bármit megtehet anélkül, hogy bárki »megálljt« parancsolna, vagy akár csak egyszer is erkölcsi vagy anyagi felelősségre vonás követné a – nemegyszer szándékos – károkozást.”

Korábban egy másik kerület azóta lemondott felügyelője szolt – hasonlóan általánosítva – a következmények nélküli egyházzól. Mindebben van – persze paradox módon – igazság. Ha ugyanis egy szervezet magas rangban lévő vezetője ilyesmit állít, vagy akár szándékos károkozást emleget, akkor ezután minimum szigorú vizsgálatnak kellene elindulnia a tőle kapott információk alapján. Ha viszont kiderülne, hogy csak általánosságban, lazán sértette meg többek becsületét, akkor neki kellene felelnie a szavaival. Talán mégis elfogadható, hogy testvéri szeretettel nyugtázzuk az egyházban a nem mindig megalapozottan, megfontoltan elhangzó, talán a hektikus társadalom hatását is tükröző, szubjektív megnyilvánulásokat, még ha nem is örülünk nekik. Sajátos módon olykor van szeretet, de nincs türelem.

Viszont úgy látszik, a szeretet és a türelem is elfogyott azok esetében, akik aknamunkát indítottak egy óvatossági közgyűlési határozat nyomán. A határozat engedélyt adott érdemi tárgyalásokra az Üllői út 24. szám alatti egyházi központ értékesítését illetően. A cél egy korszerű, új központ építése lenne zöldmezős beruházás keretében. Az aknamunka egyik eleme a műemlékvédelmi hatósághoz szóló beadvány, melyben azt kérelmezik, hogy minősítsék műemléknek az Üllői úti épületet, megnehezítendő a tervezett akciót. Ezzel a témával nyilván még sokat foglalkozunk majd.

Persze az egyházban kell talán a legkevésbé meglepődnünk azon, ha a fények mellett árnyak is tapasztalhatók. A Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület felügyelője legalább nyíltan beszélt, vállalta véleményét. Ez lenne etikailag a minimálisan elvárható.

■ FRENKL RÓBERT

Botrányok botránya

(Róm 8,12–17)

Általános keresztény felfogás, hogy a nagypenteki keresztalálal Krisztus minden szenvedése véget ért. A fizikai szenvedésre vonatkozóan ez minden bizonnyal igaz. Bár a feltámadt Krisztus magán viseli a keresztre feszítés nyomait, a sebek testi értelemben nem fájnak többé. De fájdalmas lehet a rájuk való emlékezés, amikor viselőjük azokra tekint, akikért a megsebesített szeretetből, önként vállalta. Fájdalmas látma, hogy továbbra is hitetlenek, és továbbra is a bűn szolgáására adják magukat. Más szóval továbbra is Istentől elfordulva élnek.

Pál apostol szerint Krisztusnak ezt a fájdalmát csak a Szentlélek segítségével élhetjük át. A Szentlélek nélkül érzéketlenek vagyunk rá. A Szentlélek azonban mindenben osztozik, amit Isten Fia átél. Osztozik szenvedésében is. Vele együtt kiált az Atyához: *Abbá! Igen, az emberi bűntől a Szentháromság szenved!* De amíg nem tölt be minket a Szentlélek, addig csak azt a szenvedést látjuk – ha ugyan látjuk –, amelyet a bűn okoz az embernek. Szennvedünk mások bűnétől, de szenvedünk a magunk bűneinek a következményei miatt is. És néha elborzadva látjuk azt a szenvedést, amelyhez – úgy érezzük – nekünk nincs közünk, mert olyan emberek okozzák egymásnak, akikkel nincs kapcsolatunk, akár a föld távoli tájain.

Szenvedő Istenről beszélni filozófiai értelemben ostobaság, a teológia számára pedig botrány. A mi fogalmaink szerint a szenvedés nem egyeztethető össze Isten isten voltával. A teremtménye bűnétől szenvedő Istenről szólni pedig a botrányok botránya! Pontosabban: ez a keresztfá botránya, és az evangélium éppen erről a botrányról szól! Az igaz szenved a nem igazakért, elviselve minden bűnüket.

A keresztfá mindennél meggyőzőbben hirdeti: Isten válasza az emberi bűnre a tűrés. Legalábbis addig, amíg el nem jön a végső ítélet napja. Addig Isten tűr és szenved. Azzal

a reménnyel, hogy nem hiába tartóztatja meg magát az ítélettől.

Talán lesznek, akik a keresztfára fölnézve lélekben – de inkább Lélekben – átérzik Isten bűneik miatti szenvedését, és megtérnek. Megtérnek, hogy most már együtt szenvedjenek Krisztussal, aki bánkódva tekint mindazok bűnére, akikért egykor a keresztfán testen is szenvedett, és akikért életét adta. Krisztussal, akit az a sok szenvedés is együttérzéssel és fájdalommal tölt el, amelyet övéinek a benne való hitért kell elszennvedniük a világtól. Pál tudatosan osztozik Krisztus eme szenvedésében is, amikor a börtön vállalásától sem riad vissza, hogy betöltse apostoli küldetését: „Most örülök

FOTÓ: ZSUSANNA SCHRECK

lök a tiértetek elviselt szenvedéseimnek, és testem elszennved mindazt, ami a Krisztus gyötrelmeiből még hátravan, az ő testéért, amely az egyház.” (Kor 1,24)

De mindez csak a Szentlélek által lehetséges, akit Pál éppen azért nevez a fiúság Lelkének, mert amikor a Lélek az Atyához kiált, akkor a Fiú kiáltását visszhangozza azok szívéből, akiket betölt.

Luther jól érti Pált, amikor arra figyelmeztet, hogy a Lélek szívünkben való jelenlétének első biztos jele, ha bűneink lélekben úgy kezdenek gyötörni bennünket, ahogyan egykor Krisztust a kereszten gyötörte az emberi nem

minden bűne, beleértve a mi bűneinket is. Amikor a Lélek munkája nyomán végre elvesztettnek érezzük magunkat bűneink miatt, valójában akkor vagyunk a legkevésbé elvesztettek. Ilyenkor a Lélek adja szánkba a kereszten gyöttrődő Krisztus szavát: *Abbá! Atyám! Az Atya pedig – a Lélek által – Fia kiáltását hallja, aki a kereszten értünk szenvedett, akiért megbocsát, és békességgel tölt el. Am ez a békesség nem tértelenség, hanem – így mondja Pál – harc a test cselekedetei ellen. Nem a test ellen, hanem a test cselekedetei ellen!*

A testi ember saját életében jól tűri a bűnt, tudomást sem vesz róla, vagy nem tartja annak, míg mások életében a legkisebb bűnt sem tolerálja. Haragja nem a bűn ellen, hanem a bűnös ember ellen fordul. Nem a bűnre akar lesújtani, hanem a bűnösre. A lelki ember – Isten gyermeke – soha nem embertársát ítéli el, hanem embertársa bűnös cselekedetét. A bűnösre megértő szeretettel tekint, mint segítségére szoruló, bajban lévő emberre. A lelki ember számára ez lehetséges, hiszen naponta tapasztalja, hogy Isten is így tekint órá. Amíg a földön él, a lelki ember sem bűntelen, mert szívében ott kísért a bűn. Önmagából nem tudja gyökerestül kiirtani – ez csak Isten számára lehetséges –, de az embertársait érintő cselekedeteiben a Lélek erejével ellen tud állni a bűn ösztönzésének. Mások bűnös cselekedeteinek a következményeit pedig irgalmas szeretettel igyekszik enyhíteni, miközben az őt érő bűnös támadást – Krisztus példáját követve – tűri.

Ha lelki embertünk veszünk részt Isten oldalán a bűn elleni küzdelemben, akkor Pál biztatása nekünk is szól: „Maga a Lélek tesz bizonyosságot a mi lelkiünkkel együtt arról, hogy valóban Isten gyermekei vagyunk. (...) ..örökösai Istennek és örökösársai Krisztusnak, ha vele együtt szenvedünk, hogy vele együtt meg is dicsőüljünk.” (16. és 17. vers)

■ VÉGHÉLYI ANTAL

HETI ÚTRAVALÓ

Éljetek úgy, mint a vilárosság gyermekei. A vilárosság gyümölcse ugyanis csupa jóság, igazság és egyenesség. (Ef 5,8–9)

Szentháromság ünnepe után a 8. héten az Útmutató reggeli és heti íti igéiben a vilárosság gyermekeinek szóló minden-napi intelmeket és ajánlásokat olvashatunk, mert „nagyz az Úr szeretete irántunk, és hűség-e örökké tart” (Zsolt 117,2; LK)! – Augusztus 6-án, a bűnbánati istentiszteleten Hiroshima pusztulására emlékezünk, s szabadításért könyörgünk: „Uram, ne szállj perbe szolgálóddal, mert egy élő sem igaz a te színed előtt!” (Zsolt 143,2; Agenda) Hegyi beszédében Jézus, a világ vilárossága követőiről jelenti ki ugyanezt: „Ti vagytok a világ vilárossága.” (Mt 5,14) Amint a hold visszatükrözi a nap fényét, a vilárosság gyermekei is érte ragyognak az emberek előtt, mert Isten a bűn sötétségéből az ő csodálatos vilárosságára hívta el a keresztényeket. Az ő szívükben Jézus él, csak egyetlen gyümölcsöt teremnek; ennek három jellemző tulajdonságát említi heti igénk. Hogyan lehetsz te is a vilárosság gyermeke? „Ébredj fel, aki alszol, támadj fel a halálból, és felragyog neked a Krisztus.” (Ef 5,14) Jakab háromszor megismételt kijelentéséhez – „... a hit is, ha cselekedetei nincsenek, halott önmagában” (Jak 2,17.20.26) – három, vele egyetértő hitvallást idézünk: „Élő, igaz hit nem lehet, / Melynek nincs jó gyümölcse.” (Paul Speratus, EÉ 320,5) Luther szerint: „A hit egyedül Istent illetheti. Ebből születik azután a cselekedet, mellyel felebarátainknak szolgálunk.” A hitet a cselekedetek nélkül lehetetlen megmutatni, ezért vallja Kálvin: „Egyedül hit által menekülünk meg, de nem olyan hit által, amely egyedül van...” Pál féltő szeretettel inti a mai gyülekezetet is: „Ne legyetek a hitelennel felemás igában...” és „Isten félelmében tegyük teljessé a mi megszentelődésünket” (2Kor 6,14;7,1)! A vilárosság gyermekei csak a mennyei bölcsesség birtokában teremthetik az igazság gyümölcsét: „A felülről való bölcsesség (...) tiszta, azután békés, engedelmes, kedves...” (Jak 3,17) Isten lámpást gyújtott Jézus személyében, felragyogtatva a világnak az igazi vilárosságot. S aki az ő szeretetének fényébe kerül, az Krisztus által maga is vilárossággá lesz. Jézus így óvja a vilárosság gyermekét: „Vigyázz tehát, hogy a benned levő vilárosság sötétség ne legyen!” (Lk 11,35) Élete csupa jóság, igazság, egyenesség volt, tanítása mindenki számára nyilvánvaló lehetett. Annás előtt mégis ezt kellett kérdeznie az őt arcul ütő szolgától: „... ha pedig jót mondtam, miért ütsz engem?” (Jn 18,23) Hisszük s valljuk, hogy az üdvösséget csak az Úr Jézus Krisztusban való hit által nyerhetik el Isten gyermekei! Hogyan munkálhatjuk mégis megmenekülésünket félelemmel és rettegéssel? Ez csak az Isten kegyelme által lehetséges: ha Krisztus él bennem, s én a Jézusba vetett hitben élek! Így még a vértanúhalált is örömmel elviselem. A vilárosság egyik „kicsi” gyermeke, Pál így biztat: „... örüljetez ti is, és örüljetez velem együtt.” (Fil 2,18) „S zengjen örömeink...” (EÉ 464,2)

■ GARAI ANDRÁS

Elmaradt esküvő

EVÉLET LELKI SEGÉLY

Szóké né Bakay Beatrix

▶ „Nem gondoltam volna, hogy egyszer olyasmi történik velem, amit korábban csak filmekben láttam. Boldogan készülődünk a párommal az esküvőnkre. A házasságkötésünk előtti estén a vőlegényem éppen hazaindult tőlünk, amikor búcsúképpen a fülébe súgtam: »Holnap Isten színe előtt találkozunk a templomban!« Máté különös tekintete nagyon megijesztett, és amikor válaszul azt mondta: »Holnap először és utoljára lépem át veled a templom küszöbét«, tudtam, hogy nincs jövője a kapcsolatunknak. Talán meglepő, de lemondtam az esküvőt a menyasszonyi ruhával és a százfős vascorával együtt. Pedig nagyon szerettem őt, és lehet, hogy valóban meg is fogom bánni, mert egyébként összeillettünk. Kérem, erősítsen meg és bátorítson, mert senki nem ért meg!”

Drága Júlia! Lenyűgöz a hitvallása és a bátorsága! Talán még „nagytóval” sem találhatnánk ma Magyarországon olyan fiatal evangélikus lányt, aki ezt a hitbeli lépést meg merete volna kockáztatni. Hosszabb, most nem idézett leveléből kiderül, hogy döntésének milyen kellemetlen anyagi és pszichés következményei vannak. Az elmaradt esküvő teljes költsége a szüleit terheli, volt vőlegényének a családja pedig hetekig rágalmazta Önt személyesen, névtelen levelekben és telefonon. Még rokoni és baráti sem értik meg, pedig együttérzésre van szükség. Júlia, kedves, Ön még sincs egyedül, mert a mindenható Isten gyöngéd, atyai szeretettel veszi körül, megoltalmazza és megsegíti! „Boldogok vagytok, amikor gyűlölnék titeket az emberek, és amikor kiközösítenek, gyaláznak benneteket, és kitérlik neveteket mint gonosz nevet, az Embertől. Örüljetez azon a napon, és üjngyogytok! Íme, nagy a ti jutalmatok a mennyben, mert ugyanezt tették atyáik a prófétákkal.” (Lk 6,22–23)

Tudom, hogy ebben a nehéz, családott és szorongatott helyzetben nem könnyű örülni. Júlia legszebb álma lett oda... Mert nincs is talán szebb álma egy hívő lánynak, mint az, hogy hófehér, uszályos ruhában, szerelme karján vonuljon be az ünnepi díszbe öltözött templomba. De hogy ilyen áron? Hogy esetleg egy életen keresztül hordozza a felemás ígát? Asszony- és férfitestvérek ezrei nyögnek már alatta. Hiszen a hitlen házastárs szinte minden alkalmat megragad arra, hogy távol tartsa párját Isten ígétől, a gyülekezet közösségtől.

A házasság építménye egy háromlábú székhez hasonlítható. A szék három lába a szellemi, lelki és testi egységet jelképezi, amely biztosítja a házasság stabilitását, benső harmóniáját. Akármelyik szék láb rogyan is meg, a szék sajnos felborul. Fontos a közös érdeklődés, a szexuális összhang, de elmaradhatatlan a lelki-szellemi egység is. „Ne legyetek a hitelennel felemás igában, mert mi köze van egymáshoz az igazságnak és a gonosziságnak, vagy mi köze van a vilárosságnak a sötétséghez? Vagy mi azonosság van Krisztus és Belial között? Vagy milyen közösség van hívő és hitetlen között?” (2Kor 6,14–15)

Mindezek természetesen nem úgy értendők, hogy meg kellene bélyegeznünk nem hívő vagy nem keresztény felebarátainkat, esetleg meg kellene szakítanunk velük minden kapcsolatot. Hiszen pótolhatatlan feljűk való bizonyágtevő és imádságos szolgálatunk! Ugyanakkor a fentebbiek egyértelmű eligazítást nyújtanak a párválasztás előtt is arra nézve, hogy más kategóriába tartozik a még hitetlenek felé végzett missziói szolgálat, illetve az olyan társsal való házasságkötés,

aki életét holt bálványok tekintélye alatt éli.

Máté nem kérhette volna jó lelkiismerettel egy olyan Isten áldását, akiben nem hisz. Hogyan is tehetett volna esküt az élő Istenre, ha nem is ismeri őt? Hogyan élhettek volna együtt Isten rendje és ígéje szerint, ha mindezek vőlegénye számára semmit sem jelentenek?!

Meggyőződése, hogy jó döntést hozott, Júlia, még akkor is, ha most senki sem érti meg! Szeretettel javasolom, hogy levélben írja meg őszintén mindenkinek döntése hitbéli okát, kövesse meg a násznépet, és kérjen bocsánatot azoktól, akik megbántva érzik magukat. A költségek tekintetében pedig tegyen ígéretet szüleinek, hogy ahogy teheti, mindent visszafizeti nekik.

Ne higgyen azoknak, akik azzal riogatják, hogy meg fogja bánni döntését! Mert az Úr magához fogadja, átöleli mint hozzá hű gyermekét, szeretet leányát (lásd 2Kor 6,17–18). Imádkozzon, kiáltson az Úrhoz Önhöz való társért! Még olyan fiatal, ne féljen, nem marad egyedül! De ne feledje: már a megismerkedés kezdetén meg kell tudnia, hogy választottjának milyen a hitbéli meggyőződése.

Bizony mennyi, de mennyi pár kér egyházi esküvőt csupán hagyománytiszteltől vagy az „impozáns templomi díszletek” kedvéért! A szertartáson kapott családi Bibliájuk pedig évekig porosodik a könyvespolcon. Talán kevesen gondolják végig, milyen boldogság a lelkész számára is, ha Krisztusnak átadott életű szerelmesek járulnak együtt az Úr oltárához, hogy örök hűséget fogadjanak egymásnak. Teljes szívemből kívánom, hogy nemcsak Júlia is átélje választottja oldalán ezt a boldogságot. Kérem, írjon életútja további alakulásáról! Imahátterre számíthat...

■ SZÓKÉ NE BAKAY BEATRIX

Leveleiket „Lelki segély” jelleggel várjuk szerkesztőségünk címére. Kérjük, jelezzék, hozzájárulnak-e ahhoz, hogy a leveleikre adott válasz lapunkban is megjelenjen.

FOTÓ: BODA ZSUZSA

Szólnok után Debrecen?

Még be sem fejeződött az országos evangélikus ifjúsági találkozó, máris új, többnapos keresztény rendezvényre szóló meghívót kézbesített a virtuális postás. A Tiszántúli Református Egyházkerület és Debrecen városa augusztus 19. és 23. között színes programokkal várja a Kárpát-medence és a nagyvilág református ifjúságát. A világtalálkozó alkalmából augusztus 20-án a Tiszántúli Református Egyházkerület „kocsit” indít a virágkarneváli felvonuláson, amelyet biciklitúrán részt vevő fiatalok kísérnek majd.

Az ifjúsági fesztivál programja augusztus 21-én párhuzamosan több helyszínen veszi kezdetét. A nyitó fórumelőadás, amely a „Valóban + a sztárok?” címet viseli, Bakács Tibor „Settenkedő” kritikusa dr. Fazakas Sándorral, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem rektorával és dr. Funk Sándor addiktológussal beszélget majd.

Az ifjúsági találkozók esetében megszokott programokon kívül – láthatatlan színház, teaház, lehetőségek piacatáncház – különböző műfajokban alkotó együttesek lépnek porondra szinte megállás nélkül. A találkozón tartja lemezbevezető koncertjét az európai zenekritikusok által nagyra becsült, autentikus roma zenét játszó Parno Graszt, de fellép az instrumentális zenét játszó Kálvin tér és Step Time Band együttes is.

SZÓSZÓRÓ

Ifjúságirovat-gazda: Györe Balázs

Minden nap több, keresztény témát feldolgozó színdarabot láthatunk amatőr és profi színjátszó társulatok előadásában. A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet tagjai Jónás történetét mutatják be, míg a kolozsvári fiatalokból álló színtársulat a Tökölő fiú című rockoperát viszi színpadra a református kollégium udvarán. Az ismertebb programokon kívül a fesztivál ideje alatt fiatal református alkotók munkáiból nyíló kiállításokat is látogathatunk.

Úgy gondolom, ez a rendezvény a Szélerőza után remek lehetőség arra, hogy ismét keresztény emberekkel töltsünk pár napot, beszéljünk egymással, illetve hogy egy kicsit jobban megismerjük református testvéreinket. A világtalálkozóhoz való részvétel regisztrációhoz kötött, de minden keresztény fiatal számára nyitott! Bővebb információt a <http://ttr.drk.hu/vilagtalalkozo/> internetes oldalon kaphattok, és ugyanott megtaláljátok a jelentkezési űrlapot is.

■ GYÖRE BALÁZS

Magyar segítség Libanonban

Egymillió forintos gyorssegély az ökumenikus segélyszervezettől

A Magyar Ökumenikus Segélyszervezet (MÖSZ) bekapcsolódott a genfi székhelyű, egyházi háttérű segélyszervezetek tömörítő szövetség, az ACT International munkájába, és a napokban Észak-Libanonban végez a segélyezéshez szükséges felméréseket egy nemzetközi csoport tagjaként. A MÖSZ emellett egymillió forintos keretet nyit meg a libanoni krízis menekültjeinek a megsegítése végett.

Speidl Bianka a szervezet munkatársaként több nemzetközi segélyakcióban vett részt korábban. Jelenleg egyetemi tanulmányai kapcsán, illetve a segélyszervezet önkénteseként tartózkodik Szíriában. A MÖSZ humanitárius krízis menekültjeinek gyakorlati megsegítésé-

ben egyrészt a nemzetközi szövetség munkájához kapcsolódó magyar jelenléttel, másrészt pedig az ökumenikus segélyszervezet erre a célra elkülönített keretéből a libanoni és a szíriai menekülttáborokban szervezendő saját humanitárius segélyakcióival vesz részt. A menekülteknek leginkább matracokra, ágyneműre, ivóvízre, tisztító- és tisztálkodási eszközökre, konyhai felszerelésekre, elsősegélycsomagokra, gyógyszerekre, élelemre és gyermektápszerre van szükségük. A segélycsomagok összeállítása helyi beszerzés útján történik.

A Magyar Ökumenikus Segélyszervezet pénzügyi felhívással fordul a magyar lakossághoz a libanoni menekültek megsegítésére.

SZÁMLASZÁMUNK: 11705008-20464565

Magyar Ökumenikus Segélyszervezet

Meghívó

Túróczy Zoltán 1971-ben elhunyt felejtethetetlen püspökünk igehirdetéseit sokan hallgattuk áldással, hitünkben megerősödve. Tervbe vettük egy olyan közösség életre hívását, amely az ő szavát kiszabadítja a levéltárak és könyvtárak polcairól, hogy Isten igéje Túróczy Zoltán tolmácsolásában a mai nemzedék számára is hozzáférhető legyen.

Augusztus 25-én, pénteken 16 órakor tartjuk az első megbeszélést (az alap, alapítvány vagy társaság megalakítását elhatározó gyűlést) evangélikus egyházunk országos irodájának az utcai bejárattal rendelkező előadótermében (Budapest VIII., Üllői út 24.).

Erre az alkalomra a szervezést elindítókkal egyetértésben minden érdeklődő lelkészünket, egyháztagunkat tisztelettel és szeretettel meghívjuk.

Tekus Ottó nyugalmazott lelkész

ISTENTISZTELETI REND / 2006. augusztus 6. – Budapest

Szentháromság ünnepe után 8. vasárnap. Liturgikus szín: zöld.

Lekció: Mt 7,15–23; Ézs 2,1–5. Alapige: Róm 8,12–17. Énekek: 442., 238.

I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Horváth-Hegyí Olivér; de. 10. (német) Andreas Wellmer; de. 11. (úrv.) Horváth-Hegyí Olivér; du. 6. Simon Attila; II., Hívősvölgyi út 193., Fehé de. 10. (úrv.) Szalay Tamás; II., Modori u. 6. de. 3/4 II. Sztjanovics András; Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9. de. fél 10. (úrv.) Takács József; Csillaghegy-Békásmegyér, III., Mező u. 12. de. 10.; Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér de. 10. (úrv.) Hokker Zsolt; Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38. de. 10. (úrv.) Solymár Péter Tamás; Káposztásmegyér, Tóth Aladár út 2–4. de. 9. (úrv.) Solymár Péter Tamás; V., Deák tér 4. de. 9. (úrv.) Smidélusz Gábor; de. 11. (úrv.) Gerőfi Gyuláné; du. 6. Cselovszky Ferenc; VII., Városligeti fasor 17. de. 11. (úrv.) Aradi György; VIII., Üllői út 24. de. fél II. Kertész Géza; VIII., Rákóczi út 57/a de. 10. (szlovák) Szpisák Attila; VIII., Karácsony S. u. 31–33. de. 9. Kertész Géza; VIII., Vajda P. u. 33. de. 9. (úrv.) Smidélusz András; IX., Gát utcai római katolikus templom de. 11. (úrv.) Szabó Julianna; Kőbánya, X., Kápolna u. 14. de. fél II. (úrv.) Smidélusz András; X., Kerepesi út 69. de. 8. (úrv.) dr. Béres Tamás; Kelenföld, XI., Bocskai út 10. de. 8. (úrv.) Blázy Árpád; de. 11. (úrv.) Blázy Árpád; du. 6. Schulek Máttyás; XI., Némervölgyi út 138. de. 9. Schulek Máttyás; Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24. de. 9. (úrv.) D. Szabik Imre; Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17. de. 10. (úrv.) ifj. Hafenschér Károly; XIII., Kassák Lajos u. 22. de. 10. (úrv.) Kendeh György; XIII., Frangepán u. 41. de. fél 9. Kendeh György; Zugló, XIV., Lőcsei út 32. de. 11. (úrv.) dr. Béres Tamás; XIV., Gyarmat u. 14. de. fél 10. (úrv.) dr. Béres Tamás; Pestújhely, XV., Templom tér de. 10. (úrv.) Kendeh K. Péter; Rákospalota, XV., Régi Főti út 75. (nagytemplom) de. 10. (úrv.) Bátorovszky Gábor; Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11. de. 10. (úrv.) Tóth-Szöllős Mihály; Cinkota, XVI., Batthyány I. u. de. fél II. (úrv.) Blatniczky János; Mátyásföld, XVI., Prodam u. 24. de. 9. (úrv.) Blatniczky János; Rákoshegy, XVII., Tessedik tér de. 9. (úrv.) Kósa László; Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111. de. fél II. (úrv.) Kósa László; Rákoscsaba, XVII., Péceli út 146. de. 9. Wiszkidenszky András; Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u. de. 11. Wiszkidenszky András; Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3. de. 10. (úrv.) dr. Korányi András; Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom) de. 8. (úrv.) dr. Korányi András; Kispeszt, XIX., Templom tér 1. de. 10. (úrv.) Széll Bulcsú; XIX., Hungária út 37. de. 8. (úrv.) Széll Bulcsú; Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89. de. 10. (úrv.) Győri János Sámuel; Csepel, XXI., Deák tér de. fél II. (úrv.) Zólyomi Máttyás; Budafok, XXII., Játék u. 16. de. 10. (úrv.) Solymár Gábor; Budaörs, Szabadság út 75. de. 10. (úrv.) Endreffy Géza; Názáret-templom, Mátrászentimre-Bagolyirtás de. II. Zászkaliczky Pál.

ISTENTISZTELETI REND / 2006. augusztus 6. – Balaton

Badacsonytomaj de. 9.; Balatonalmádi du. 4.; Balatonboglár de. II.; Balatonfenyves (református templom) du. 6.; Balatonfüred de. 9.; Balatonfűzfő (református templom) du. fél 3.; Balatonszárszó (evangélikus üdülő) de. 10.; Felsőölgörge de. II.; Fonyód du. 4.; Hévíz du. fél 5.; Keszthely de. fél II.; Kőröshegy (református templom) du. fél 3.; Kőtcse de. 10.; Kővágóörs de. fél 12.; Mecskehely de. II.; Nemesleányfalu du. 2.; Révfülpös de. 10.; Siófok de. 10.; Szentantalfa de. 3/4 10.; Veszprém de. 10.; Zamárdi du. 4.; Zánka de. fél 9.

NÉMET NYELVŰ ISTENTISZTELEK

Balatonboglár de. fél 10.; Hévíz de. fél 10.; Siófok (kápolna) de. fél 10.

■ Összeállította: BODA SZUSZA

Tombol a halál kultúrája

► Az immár két évtizede tartó és nyugodt szívvel drámáinak is mondható népességfogyás üteme mérséklődött ugyan az idei év első öt hónapjában, de ebből még nem szabad messzemenő következtetéseket levonni, hiszen házasságot jóval kevesebben kötöttek, mint a tavalyi év hasonló időszakában. Mindez a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) legfrissebb – július 24-én megjelent – jelentéséből tudható, amely szerint Magyarországon május végén 10 millió 71 ezer állampolgár élt.

2006 első öt hónapjában 39 873 gyermek született, 55 279 lakos hunyt el, és 13 131 házasságkötés történt. Eszerint kétszáz gyermekkel több újszülött jött világra, mint a tavalyi év azonos időszakában. A halálozások száma 8,2%-kal csökkent, ami azt jelenti, hogy 4920-szal kevesebben haltak meg, mint egy évvel korábban. A népességfogyás üteme tehát a halálozások számának jelentős csökkenése miatt mérséklődött, nem pedig a gyermekvállalási kedv erősödése miatt. Mindez azt jelenti, hogy a tavalyi első öt hónapban regisztrált 20 539-cel szemben idén január elseje és május vége között 15 406 fővel csökkent a népesség.

A házasságkötési adatok azonban már nem ilyen „kedvezőek”, mindez pedig alapul szolgál a további borúlátásra. Az év első három hónapjában a házasságkötések száma lényegében megegyezett az elmúlt évvel, azonban áprilisban és májusban már feltűnően visszaesett: 13%-kal csökkent. Összességében elmondható, hogy 2006 első öt hónapjában 7,3%-kal, nagyjából 1030-cal kevesebb pár mondta ki a boldogító igent.

Menjünk egy kicsit vissza az időben: 1985-ben 10,7 millióan éltünk Magyarországon, most viszont az azóta bekövetkezett nagyarányú bevándorlás ellenére is 700 ezer lélekkel kevesebben. Ha eltekintünk a bevándorlótól – elegánsabban szólva a nemzetközi migrációtól –, akkor kiderül, hogy a népességfogyás nagyjából egymillió lélek. Ez tehát azt jelenti, hogy békeidőben Magyarország egy nemzedék alatt elveszítette lakosságának tíz százalékát. Gyaníthatóan a világon nincs még egy ország, amely hasonló folyamatokat szenvedett volna el... Hogy jutottunk, hogy juthattunk ide?

Ha a nagyarányú népességfogyás oka it vizsgáljuk, először a születésszám alakulását kell áttekintnünk. Kezdpontnak vegyük a mostani Magyarország

megszületését követő esztendő, 1921-et. A trianoni tragédiából éppen csak magához térő országban 255 243 csecsemő született. Ez a számadat enyhe csökkenés mellett egészen a '30-as évek elejéig jellemző volt. A kétszázéves határ alá 1933-ban esett; akkor 193 111 újszülött jött a világra. De még a második világháború alatt is jóval több gyermek született, mint most! 1940-ben például 185 562, 1941-ben 177 047, 1944-ben pedig 195 868. Igazán éles csökkenést csak 1945 hozott, amikor 169 091 élveszületés történt – de ez érthető is, hiszen akkor vonult át hazánkon a front. Aztán a mutatók újra emelkedtek: 1954-ben, vagyis az úgynevezett Ratkó-korszakban érték el a csúcspontot, akkor 223 347 csecsemőről tudott a KSH. A statisztika 1956 után kezdett romlani, amikor Kádár János meghirdette ultraliberális abortuszpolitikáját. A csökkenés ettől kezdve – kisebb hullámhegyektől eltekintve – folyamatosnak mondható. A rendszerváltás évében, 1990-ben már csak 125 679 gyermek született.

Eddig 1999 jelentette a mélypontot, amikor 94 645 csecsemőt regisztráltak. Azóta egy picit – de tényleg csak egy picit! – javultak a mutatók. Most egy szülőképes nőre 1,3 élveszülés jut, ami eleve kizárja, hogy a mai magyar népesség reprodukálja önmagát. Ehhez ugyanis az úgynevezett termékenységi rátának el kell érnie legalább a 2,1-es szintet. Más szavakkal: a jelenlegi adatok azt mutatják, hogy hazánk lakossága két generáció múlva nagyjából a mai fele lesz. Mindezt persze a bevándorlók némileg javítani tudják, de többmilliószámban kellene befogadnunk és letelepítenünk a külföldieket ahhoz, hogy unokáink idejében is annyian éljenek e honban, mint most. Sovány vigasz, de azért említsük meg: ezekkel a negatív demográfiai mutatókkal nem vagyunk „világelső”. Ne ringassuk pusztán azért illúzióba magunkat, mert ott vagyunk az élbolyban. A legrosszabb mutatókat ugyanis az egykori NDK területén mérték 1996-ban, ahol 0,77 baba jutott egy szülőkorú nőre. De Olaszországban, Csehországban és Szlovákiában sem sokkal jobb a helyzet az 1,1-es mutatóval...

Az immár két évtizede tartó kedvezőtlen demográfiai adatokat az egyre erősödő kivándorlási folyamat is csak tovább rontja. A felmérések szerint évente nagyjából négy-ötezer magyar állampolgár kezd új életet külföldön. Ez egy közepes méretű alföldi falu teljes lakosságának felel meg. A statisztikusok mindezt a külföldön nyilvánosságra hozott, magyarokra vonatkozó letelepedé-

si adatokból tudják megállapítani. Legtöbben Nyugat-Európát célozzák meg. Előszertetel keresnek munkát Ausztriában, Németországban, innen viszont gyakran továbbvándorolnak. Egy időben Svédországban is sok magyar telepedett le. A kivándorlók között nagyjából egyenlő arányban találunk férfiakat és nőket. Átlagéletkoruk is csaknem megegyezik, 27-30 év körül mozog, vagyis ezek az emberek a gyermekvállalás szempontjából legtermékenyebb korban hagyják el hazájukat. Márpedig ha a gyermek külföldön születik, akkor elenyésző az esély, hogy a család hazatér. Végleg idegenben ragadnak, ott vernek gyökeret, és idővel legfeljebb csak turistaként jönnek haza meglátogatni az óhazát és az egyre idősödő rokonokat.

Sajnos a határainkon kívül rekesztett magyarok körében sem lehet a honi adatközlő jobb mutatókat felfedezni. Az Evangélikus Élet számos esetben foglalkozott már a Kárpát-medencei magyarság térvesztésével, néhány statisztikai adatot mégis ismételnünk meg kell említenünk, hiszen így lesz teljes a kép. Lássuk! Romániában legutóbb 2002-ben tartottak népszámlálást, amely magyar szempontból a legpesszimistább várakozásokat is alulmúló eredményt hozott: már csak 1 millió 434 ezer ember vallotta magát nemzetünk részének. Nem jobb a helyzet a többi utódállamban sem. Szlovákiában 520 ezer, Szerbia-Montenegróban 290 ezer, Ukrajnában 157 ezer magyar él az ottani hivatalos statisztikai adatok szerint. A többi szomszédos országban még ennél is kevesebben vannak, bár igaz, hogy e területeken mindig is kevés magyar élt. Ausztriában a burgenlandi magyarság 14 ezer főre olvadt, a fennmaradó 26 ezres létszámot azok a magyarok teszik ki, akik már megkapták az osztrák állampolgárságot, de nem Ausztriában, hanem valamelyik másik utódállamban születtek. De az asszimiláció nem csak az ausztriai magyarokat sújtja: ez a folyamat az összes utódállamban tetten érhető. Lassacskán száz éve, 1910-ben tartották az utolsó olyan népszámlálást, amikor a Kárpát-medence még teljes egészében magyar impérium alá tartozott. Akkor a lakosság 54,5%-a vallotta magát magyar ajkúnak, most pedig csupán a harmada! A hazánktól Romániához csatolt területen 1910-ben 5,2 millióan éltek, 32%-uk volt magyar – most 20%-ra olvadt ez az adat. Felvidéken még rosszabb a helyzet, hiszen az 1910-es 30%-ról 10%-ra, Délvidéken 28%-ról 14%-ra, Kárpátalján pedig 31%-ról 12%-ra csökkent a magyarság aránya.

■ JESZÓ ÁKOS

Ötven év távlatából

Személyes emlékek hazánk és egyházunk sorsfordító eseményeiről – 1956

Historia est magistra vitae – a történelem az élet tanítómestere. Mélyeséges igazság ez valóban: a történelem személyesen átélt eseményei döntően formálják egész életünket. Nemcsak a múltunkat, hanem mai gondolkodásunkat és életfolytatásunkat is! Személyes átélés nélkül felszínes, sőt teljesen téves maradhat mindenféle másoktól átvett „tényfeltárás” – akár a tatárjárás vagy a mohácsi vész korából, akár a legutóbbi évtizedekből! Emiatt van szükség az 1956. esztendő sorsfordító eseményeinek az igazi megértéséhez is személyes tanúkra. Olyanokra, akik felnőtt fejjel valóban átélték azokat a sorsdöntő eseményeket, és akik sajnos már egyre kevesebben vannak közöttünk.

Emlékezzünk hát, akik még személyes tanúi lehettünk 1956-nak! Egész gondolkodásunk és életünk „tanítómesterévé” lett mindaz, ami hazánkban és egyházainkban fél évszázaddal ezelőtt végbement, és „megrengette az egész világot”. 1956 világtörténelmi leckét adott az egész világnak arról – ahogyan ezt nemrég maga Bush elnök is kijelentette Budapesten –, hogy a hit és az akarat együtt legyőzhetik a világ legerősebb hatalmait is a szabadságért és az igaz emberségért folytatott történelmi küzdelmekben.

Emlékezzünk: Sztálin, a véreskezű szovjet diktátor halála (1953) után Hruscov korszaka következett, aki a 20. pártkong-

resszjon (1956. február) élesen elítélte a szovjet személyi kultuszt és azt, hogy a kegyetlen diktatúra százmilliónyi vérérdőzetet követelt. Hazánkban ez Rákosi rémuralmának a végét és Nagy Imre békítő irányzatának a fokozatos megerősödését jelentette. A világ egyházai, a Vatikán, de a protestáns és az ortodox egyházak vezetői is azonnal felismerték az egyházak közötti szovjet diktatúrával szembeni tennivalókat. Az Egyházak Világtanácsa ezért 1956 tavaszára az egész világról éppen Magyarországra, Galyatető konferencia-központjába hívta össze a protestáns és az ortodox egyházak legfőbb vezetőit. Így történt, hogy D. Ordass Lajos börtönbe zárt mártír püspökünk állami és egyházi rehabilitációja a legszorosabb összefüggésbe került 1956 nyarának és őszének sorsdöntő magyarországi eseményeivel.

Azokból az időkől származó személyes emlékeim ötven év távlatából is elevenen élnek bennem. Emlékszem a pusztára meghelhetéért folytatott nehéz küzdelmekre három kisgyermekkel, de arra a csodálatos „lelki ébredésre” is, amely a negyvenes évek végén és az ötvenes évek elején végbement a hazai evangélikus egyházban. Nem volt véletlen, hanem Isten gondviselő kegyelmének köszönhetjük, hogy azokban a legnehezebb években éppen a skandináv evangélikus egyházakkal,

elsősorban pedig a finn ébredési mozgalommal erősödtek meg a kapcsolataink! Csak egy példát említsünk: Csepregi Béla 1956 júliusában Oulu városában harmincezer ember előtt tartotta igehirdetését. Egymást érték a hasonló találkozások.

Sorsdöntően fontos lépése volt az Egyházak Világtanácsának és a világ minden sarkából a Galyatetőn összegyűlt egyházi vezetők hatalmas seregének, hogy 1956 világtörténelmi változásait összekötötték Ordass Lajos teljes állami és egyházi rehabilitációjának a követelésével. Emlékezzünk csak a világtanács ülését megnyitó, Deák téri templomunkban tartott felejtethetetlen istentiszteletre! Emlékezzünk a júniusi országos segédlelkézési konferencia eleven vitáira és a hazai protestáns egyházaink minden gyülekezetében megtartott júliusi ökumenikus napokra! Felejtethetetlen maradt, hogy a világtalálkozó egyik központi kérdésévé Ordass püspök rehabilitációjának az ügye vált, amint azt július végén a zárónyilatkozatban Fy püspök, a világtanács elnöke kijelentette. Soha nem szabad megfeledkeznünk ennek a két eseménynek az egyház- és világtörténelmi szoros kapcsolatáról! Akik maguk nem élhették át mindezt, nem érthetik meg igazán 1956 nyarának és őszének a teljes jelentőségét.

■ DR. NAGY GYULA

Kockás füzet a képernyőn

▶ **Mi mindenre lehet jó nekünk egy táblázatkezelő szoftver? – kérdezheti a legtöbb olvasó. Lehet, hogy sokan hirtelen nem is tudják a választ, pedig ez a program számos feladat elvégzésére alkalmas.**

Biztosan mindenki emlékszik még a jól bevált kockás füzetre. Matematikaórán kívül is sok mindenre használtuk, például egyszerű jegyzetek készítésére, amihez esetleg fontos volt az is, hogy a lapon belül szépen, csoportba szedve, rendezetten legyenek a szövegeink, ne legyen a vonalas papírral vagy a sima lappal bajlódunk. Könnyen egy oszlopba írhattuk összetartozó adatainkat, pillanatok alatt táblázatot készíthettünk. Fő feladatát tekintve persze összeadás, kivonás és egyéb, bonyolultabb műveletek elvégzésére használtuk. Programunkban sincs ez másként: a táblázatkezelő ugyanazt a célt szolgálja.

Gondoljunk például egy egyszerű kiadás-bevétel listára, amelyben szépen külön oszlopokba írjuk a rezsiköltségeinket, külön az élelmiszereknek, a ruházatkódoknak és kiadásainknak szánt kategóriákat, illetve a bevételeinket. Ez a pár oszlop elég hamar olyan nagy táblázattá fejlődhet, amelyet már csak négyzethalós papíron tudunk katonásan, rendezetten vezetni. Ha viszont még ki szeretnénk egészíteni olyan funkciókkal, mint például egy egyszerű összeadás, amely minden pillanatban automatikusan az aktuális egyenleget mutatja, a legkézenfekvőbb megoldás a táblázatkezelő használata. Innentől csak

a képzeletünk szabhat határt. Maradjunk csak az előző példánál.

Ha össze akarjuk adni a négyzethalóba írt adatainkat, kockás füzetünk (táblázatkezelőnk) helyettünk számol. Az összeállítás nemcsak a teljes költségünket mutatja, hanem akár kategóriánkénti bontásban is áttekinthetjük. Ezekből szép grafikont is készíthetünk, amelyből kitűnik, hogy melyik hónapban költöttünk többet ruhára vagy élelmiszere, mint szoktunk, illetve mikor tudtunk többet spórolni a rezsivel. (Biztosan mindenki látott már szép színes diagramokkal kápráztató „menedzsereket” – ilyen ábrákat valójában egy-két perc alatt készíthetünk mi is.)

Táblázatkezelőnkben számos képlettel dolgozhatunk, melyek a különböző kockákból, úgynevezett cellákból veszik az adatokat – egyszerre akár több százból is. A cellákba vagy konkrét dolgokat írunk – ezek lehetnek számok, dátumok, sorszámok vagy szövegek, stb. –, vagy úgynevezett képleteket. Ezek a képletek fogják a munkánk zömét elvégezni, megfelelő beállítás esetén a cellába beírt matematikai művelet helyén a végeredmény fog látszódni. A kapott adatokkal tovább dolgozhatunk, újabb számításokhoz szolgáltatathatunk részadatot. Konkrét példánkhoz visszatérve: a program segítségével először külön kiadáskategóriánként számoljuk ki az eredményt, majd egy további képlettel összeadjuk a teljes kiadásunkat.

Persze csinósíthatjuk is a kockás füzetünket, nem kell kötött kockaméretben, illetve cellaméretben gondolkodnunk. Pár másodperc alatt átméretezhetjük a szélességet, a magasságot,

EGYHÁZ ÉS VILÁGHÁLÓ

Rovatgazda: Erdélyi Károly

akár össze is olvaszthatunk több cellát egy nagy közössé, vagy feloszthatjuk őket több kis cellára. Megadhatunk különféle színeket, vonalstílusokat, ezáltal egy-egy cellát kiemelhetünk, ráíranyítva a figyelmet.

Mielőtt valaki a fentiekben felbuzdulva rohanna a szomszéd által is használt Microsoft Excel táblázatkezelőt is tartalmazó Office irodai programcsomagot megvenni, jobb ha felkészül, hogy ez bizony nem lesz olcsó. Sőt! Szerencsénk van más megoldás, ilyen például a jól bevált OpenOffice.org egyik programja, a Calc. Funkcióit tekintve ugyanazt tudja, mint az Excel – egy nagyon nagy különbséggel, mégpedig azzal, hogy bárki számára ingyenesen hozzáférhető.

Ez komoly előny lehet egy legális szoftvereket futtató számítógép összeállításánál, ráadásul az OpenOffice.org nemcsak Windows alatt használható, hanem Linux vagy Mac operációs rendszerre telepíthető.

Az OpenOffice.org használatát el lehet sajátítani az Országos Egyházi Iroda tanfolyamain, de segíti a programcsomaggal való ismerkedést az ingyenesen letölthető mintegy kétszáz oldalas könyv is. Hatékony és költségkímélő megoldás elektronikus irodánk számára.

■ CSÜLLÖG PÉTER

Amikor Szent Lőrinc könnyei hullanak...

▶ **II. Sixtus pápa fődiakónusa, a Hispániából származó Lőrinc a legnagyobb tisztelettel körülvett katolikus szentek közé tartozik. A róla szóló legenda szerint csodálatos módon betegeket gyógyított meg, és különös gondot fordított a szegényekre. Krisztus után 258. augusztus 10-én szenvedett vértanúságot Rómában. Az imáikkal hozza forduló hívők az ebben az időszakban megfigyelhető látványos hullócsillagokat Szent Lőrinc könyveinek nevezték el.**

„Szent Lőrinc könnyei”, vagyis a Perseidák meteorraj maximuma a 2006. esztendőben augusztus 12-én figyelhető meg. Ezen az éjszakán a meteoridoknak nevezett, néhány milliméteres-centiméteres kozmikus porszemcsék elérik Földünk légkörét, a levegővel súrlódva felizzanak és elpárolognak, létrehozva a meteorjelenséget.

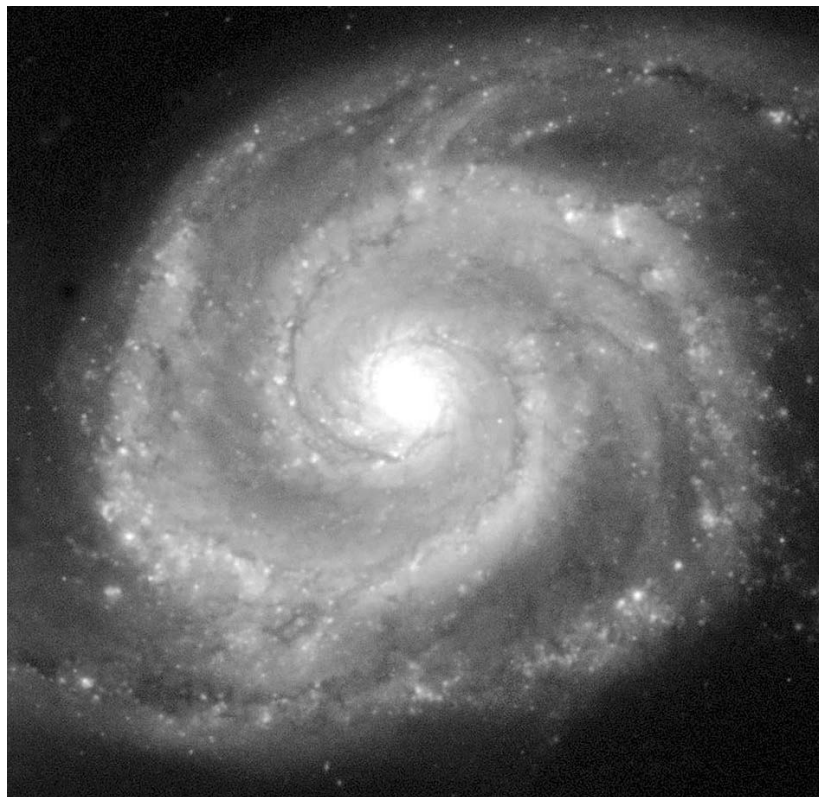
Bár egy-egy meteoridszemcse kisméretű, és többségük nem éri el a földfelszínt, összességben így is naponta átlagosan több ezer tonna anyaggal gyarapodik bolygónk. A lehullott darabokat meteoritoknak nevezik. Találhatunk közöttük nagyobb méretűeket is, ugyanis képesek túlélni a hatalmas sebességű légköri zuhanást. Anyaguk kő és vas, illetve ezek különböző átmeneti típusai. A legnagyobb tömegű (hatvannonnás) egy darabban maradt példány Dél-Afrikában található. Szintén égi eredetű a talán legismertebb meteorit, a Kába kő, mely az iszlám szent helyén, Mekkában a világ minden tájáról ideérkező muszlim hívők zarándoklatának a központi helyszíne. A történelmi Magyarország területén fellelt darabok a Magyar Természettudományi Múzeum gyűjteményében tekinthetők meg.

Hullócsillagokat sokszor láthatunk alkalomszerűen az égen, de számos olyan meteorraj is létezik, amely az esztendő egy adott időszakában látványos záport eredményez. Ekkor a maximum időpontjában óránként akár szá-

zas nagyságrendben is megfigyelhetünk felvillanásokat.

A legnagyobb ismert meteorzápor 1833-ban volt: ekkor a Leonidák – óránkénti átlagban – több tízezer hullócsillagot produkált. A rajokat arról a csillagképről nevezik el, ahonnan a meteorok látszólag kiindulnak, így például a Leonidáknak a kisugárási pontja a Leo,

fejével kiszabadította Andromédát és anyját. Szülőüstököse a Swift-Tuttle nevű kométa. A Perseidák csillaghullásának megfigyelésével legsikeresebben augusztus 11-e és 12-e éjjelén 11 órától próbálkozhatunk, mivel ekkor kerül teljes mértékben a horizont fölé a konstelláció, a legtöbb hullócsillag pedig hajnal-tájtban látható. Magát a csillagképet bár-

vagyis az Oroszlán. Mindez azonban egyfajta érzéki csalódás: ahhoz hasonlatos, mint amikor télen autózunk, és a megismerhetetlenül sok hópihe egyetlen pontból látszik kiindulni. A valóságban a meteorrajok létrejöttük a Föld éppen keresztezi valamelyik, üstökösökből vagy kisbolygóból származó, Nap körül keringő kozmikus poráramot.

„Szent Lőrinc könnyei” az antik hősről elnevezett Perseusz csillagkép nyomán hivatalosan a Perseidák nevet viseli: a görög monda szerint Perseusz először legyőzte a medúzát, majd a medúza

milyen egyszerű csillagterkép segítségével beazonosíthatjuk északkelet tájékán. Jó esélyünk van arra is, hogy úgynevezett tűzgömböket, azaz a legfényesebb bolygónál, a Vénusznál is ragyogóbb, színes meteorokat pillantsunk meg.

Gyakran hangzik el az a szólásmondás, hogy ha valaki megpillant egy hullócsillagot, és kíván valamit, akkor óhaja teljesülni fog. Végszóként az *Evangelikus Élet* olvasóinak is csak annyit kívánhatunk: legyen derült nyári éjszakánk, hogy minél több impozáns meteorban gyönyörködhesünk.

■ REZSABEK NÁNDOR

EVÉL & LEVÉL & EVÉL & LEVÉL

Alföldi hittanosok Nagyborzsönyben

A pitvarosi, csanádalberti és ambrózfalvai hittanos gyerekek Vati Zsuzsanna lelkész vezetésével egy felejthetetlen, szép hetet tölthettek Nagyborzsönyben. Tavaly nyáron született meg az álom, hogy oda szeretnénk menni; mindent megtettünk azért, hogy valóra váljon.

Több pályázaton is indultunk, de tavasszal azt a szomorú hírt kaptuk, hogy nem nyertünk a Mobilitás-pályázaton. Ezért különösen is hálásak vagyunk mindazoknak, akik megmozdultak tervünk megvalósítása érdekében. Ők valóban a szívükön viselik ezeknek a gyermekeknek a sorsát, akik nem tehetnek arról, hogy az ország e mostoha sorsú vidékére születtek. A legkülönbözőbb helyekről érkezett támogatás: a kerületől, a pitvarosi és az ambrózfalvai szlovák kisebbségi önkormányzattól, egy pitvarosi alapítványtól, a három gyülekezettől perselypénz formájában, az Evangelikus Missziói Központtól, illetve két megnyert pályázatból. Végül is július 17. és 22. között megvalósult az álomunk; nagyborzsónyi táborhelyünk a Reménység háza volt.

Az egész hetet gazdag program jellemezte. A keretet a „Dávid útja a trónig” téma adta, mely lehetőséget nyújtott arra, hogy a sok játék mellett a Bibliával is ismerkedjünk. A gyermekek élvezték nemcsak új környezetüket, hanem a rájuk bízott feladatokat, a külön kis foglalkozásokat is. A templom csendjében tartottuk a reggeli és esti áhítatokat. Kirándultunk a hegyekbe, számháborúztunk, majd kisvonattal Kisirtásra utaztunk, ahol Dávid történetéhez kapcsolódóan akadályversenyt rendeztünk. A résztvevők a hazaindulást megelőző estén táborúti köré ülve tudták meg, hogy kinek ki volt az őrangya. A közös éneklés és zenélés hangulatossá varázsolta a táborzárást.

Ezúton köszönjük meg tisztelettel Lajos Jánosnak, a nagyborzsónyi lelkésznek, hogy ott lehettünk. Szeretettel a hittanos tábor résztvevőinek nevében:

HODÁK GYÖRGYNE ÓVÓNŐ (Pitvaros)

Víz a hajóban – töprengés egyházunkról a Szélrózsa kapcsán

Mint valamikori országos ifjúsági lelkész – aki jó néhány „telt házas” programot szerveztem munkatársaimmal – is tanúsítom, hogy a Szélrózsa országos evangélikus ifjúsági találkozók megszervezése és vezetése hatalmas teljesítmény. A méltatást elvégezte Gáncs Péter püspök is az *EvÉlet* július 30-ai számának vezércikkében. Ugyanakkor ő is utal arra, hogy „a nyitottság, a szabadság mindig kockázattal jár”.

Döntő kérdés, hogy minden szervező, előadó, „szolgáltatvó” is a jézusi nyitottsággal és szabadsággal vegye-e tevékenységét a szolgálati találkozóon. Vagy ha ez nem minden esetben történt így, volt-e mellette egyértelmű, keresztény ellenpontozás?

A programok, lehetőségek többsége építő, Istenhez segítő volt idén is. Az öröm és hála mellett azonban hangot kell adnom annak a tapasztalatomnak, hogy a víz (a „világ”) erősen szívárog az egyház hajójába.

A bibliai, holisztikus szemléletben természetesen megfér – még egy keresztény találkozó is – a jókedv, sport, játék, tánc, zene (nem csak direkt szakrális), évszívás. De nem férhet meg, nem kaphat támogatást a teremtettségi és újjáteremtettségi rendtől való eltérés.

Jó néhány egyszerű alkalmat meglátogattam, de néha „háborgott a lelkem” (Ap-Csel 17,16), hasonlóan Páléhoz, amikor Athénben járt. Szerintem magunk ellen dolgozunk, saját „szervezetünket” számoljuk fel olyan tartalmú előadásokkal, fórumokkal, koncertekkel, amelyek ellentétesek a bibliai tanítással, Isten akaratával. Néhány példát említek név nélkül, mert nem a személyek fontosak, hanem a szellemiség.

Az *Egyszerűen* szex című előadás megtartását nem keresztény értékrendet képviselő szexológusra bízták a szervezők. Tessék mondani, miért? Mi még ezt is kibírjuk? A fórumról az *EvÉletben* megjelent tudósítás olyan gondolatokat közöl (felvezetés, kommentár, szerkesztői megjegyzés nélkül), amellyel sok nem keresztény ember sem ért egyet. Ki merem jelenteni, hogy ezek istentelen, embertelen, élet- és családellenes elveket. Ezt kapják fiataljaink éjjel-nappal – miért, hogy az egyházban is ez kerül előtérbe?!

Előadást tartott *baloldali evangélikus politikus* is, szintén több vitatható, a bibliai értékrenddel ütköző gondolatot közölve – például a sterilizációs törvény megalkotásával kapcsolatban. Miért csak ez az oldal képviseltette magát? Miért nem fér meg a „liberális” stílusban egy „jobb oldali” szakértő megszólaltatása? Talán a jelen politikai helyzet miatt? Lehet ez szempont?

Miért kell szerepeltetni olyan könnyűzenei együtteseket, amelyeknek zavaros a szellemi hátterük, a szövegük és a zenéjük? Jézus tenne ilyet? Akkor mi milyen felhatalmazással, motivációval tesszük ezt? Erre hívtunk például száz erdélyi fiatal! Lássák, hogy mi már ilyen lazák vagyunk?

Számomra a legfájóbb mégis az volt, hogy több *igei, teológiai alkalmon* nem szólt meg az evangélium, de volt magas teologizálás, szkepticizmus, humanizmus, liberalizmus. Ilyesmivel még nem tért meg senki, ebből nem lesz egyház.

Jó, ha egy ilyen különleges találkozóon többféle műfajjal, (kegyességi) stílussal, gondolkodással találkozunk fiataljaink, és nem baj, ha nem minden „direkt” evangélizálás, jó a „svédasztal”, de mérgező ételeknek itt helye nincs. Azt a luxust nem engedhetjük meg magunknak, hogy egy ilyen alkalmon az ellenségnek is fórumot adunk.

Tudom, lesznek, akik ünneprontónak tartanak a fenti gondolataim miatt, nehezen is szántam rá magamat az írásra, mégis: nem lehetek „néma eb”.

Vigyázat, egyre több a víz a hajóban!

SZEVEÉNYI JÁNOS

SZERETETVENDÉGSÉGRE...

Vaníliás kiflik diós töltelékkel

Hozzávalók a tésztahoz: 25 dkg Rama margarin, 50 dkg liszt, 1 csomag vaníliás cukor, 10 dkg cukor, 1/2 csomag sütőpor, 1 dl hideg tej, 2 db tojássárgája. A töltelékhez: 15 dkg darált dió, 1 dl tej, 1/2 citrom reszelt héja, 1 csomag vaníliás cukor, 4 dkg cukor, 1/2 dl tejszín.

A tészta elkészítéséhez összekeverjük a hozzávalókat, és a gyors mozdulatokkal gyúrt tésztát fél órán át pihentetjük a hűtőben. A töltelék elkészítésekor a darált diót összekeverjük a kétféle cukorral, a citromhéjjal, és az egészet leöntjük a forralt tejjel. Végül hozzáadjuk a tejszínt. A tésztát cipókra osztjuk, és külön-külön tizenöt centiméter átmérőjű kör alakúra, két-három milliméter vastagra nyújtjuk őket. A kör alakból olyan háromszögeket vágunk, amelyek két-két oldala hét, a harmadik pedig

FOTO: BODA ZSUZSA

négy-öt centiméter hosszú. A háromszögek szélesebb részére rakjuk a töltelék, majd a háromszög csúcsának az irányába feltekerjük a tésztát. Margarinallal kikent tepsibe tesszük, majd előmelegített sütőben 180 fokon körülbelül húsz percig sütjük. A kész kifliket megszórjuk porcukorral.

HÍREK, KÖZLEMÉNYEK, ESEMÉNYEK

Diakóniai konferencia

Diakóniai evangélicizációs konferenciát tartunk augusztus 23-tól 26-ig Gyenesdiás-Kapernaumban. A konferencia 23-án 18 órakor vacsorával kezdődik, és 26-án ebéddel ér véget.

Konferenciánkra hívjuk a gyülekezetekben szolgáló munkatársakat, valamint intézményeink munkatársait. (Jó lenne, ha minden diakóniai intézményünk egy-egy munkatársa részt venne együttlétünkön!)

Konferenciánkon szolgálnak: dr. Cserháti Sándor professzor, Kis János, Lászlóné Házi Magdolna, Aradi András és Kende György lelkészek.

A konferencia költsége 6 600 Ft/fő + ágynemű-használati díj.

Jelentkezni augusztus 15-ig lehet Kende György diakóniai ügyvivő lelkésznel (1134 Budapest, Kassák u. 22.). A jelentkezés után részletes programot küldünk!

Fizessen elő lapunkra!

Felhívás gyülekezeteink és egyházmegyéink számára

Az egyházi szolgálat külön területeiről szóló 2005. évi V. törvény 68. §-a az Országos Egyházi Iroda feladatává tette az egyházi egyesületekről, azok képviselőiről és a kialakított kapcsolatokról szóló nyilvántartás vezetését, amely az egyházi önkormányzatok jelentéseinek alapja.

Kérjük, hogy valamennyi egyházi önkormányzat legkésőbb 2006. augusztus 31-ig tegyen eleget a jelentéstételi kötelezettségnek.

Országos Egyházi Iroda

MEGHÍVÓ

Augusztus 4-én, pénteken 18 órakor a dunaföldvári evangélikus templomban (Templom u. 36.) fellép az erdélyi négyfalusi vegyes kar. Minden érdeklődőt sok szeretettel várunk. A belépés díjmentes.

SZÜLETÉS

Örömmel üzenjük mindenkinek, hogy 2006. július 13-án Sopronban megszületett harmadik, Csanád Ágoston nevű gyermekünk.

Hegedűs Attila és Hegedűsné Kende-Kirchknopf Tünde

A héten a következő gyülekezetekért imádkozunk: Orosháza (vasárnap); Érd (hétfő); Legénd (kedd); Csikvárd (szerda); Fót (csütörtök); Budapest-Józsefváros (péntek); Szilváskány (szombat).

A Lutheránus Megújulás által szervezett imazsolgálat

APRÓHIRDETÉS

Kaposvár mellett, a gálofai idők otthonában férőhelyek lekötethetők. Tel.: 20/594-5568; www.galosfa-termal.hu.

Egymanuális, pedálos, hatregiszteres, mechanikus orgona eladó. Érdeklődni: 30/554-8190.

Az égre mutató kereszt alatt a templomtorony legszebb díszje a toronyóra. Ön-nél működik? Toronyóra-, harangjáték-, haranglengető-, vezérlőóra-készítés, -javítás. 5 év garancia. Konkoly Művek Toronyórágyára, 1102 Budapest, Állomás u. 14., telefon: 1/260-7065, 30/949-2915.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap

Jézus így kiáltott: „Ha valaki szomjazik, jöjjön hozzám, és igyék!” Jn 7,37 (Ézs 44,3; Mt 5,13–16; Ef 5,8b–14; Zsolt 48) Lekonyuló, elszáradó félben lévő cserpeges virágaim újjáéledését mindig örömmel és megdöbbenéssel figyelem egy-egy locsolás után. A változás ugyanis óriási. Vajon saját életünkben tapasztaljuk-e, megérezzük-e ezt a változást Krisztus életet adó és életet munkáló igéje által?!

Hétfő

Uram, ne haragudj ennyire, ne emlékezzél örökké bűneinkre! Tekints ránk: mindnyájan a te néped vagyunk! Ézs 64,8 (Jn 15,9; Jak 2,14–26; Jn 8,21–30) Sóhaj, kérés, imádság lehet ma is mindaz, amit egykoron Ézsaiás próféta fogalmazott meg – életünkre, családjunkra, egyházunkra, hazánkra nézve is, mert rászorulunk Isten irgalmára. Lássuk meg mindezt, hogy meg tudjuk alázni magunkat Istenünk előtt, és egykoron felmagasztaltassunk Jézus Krisztus által.

Kedd

Az Úr pedig meghallotta szavunkat, és meglátta nyomorúságunkat, gyötrelmünket és sanyarú sorsunkat. 5Móz 26,7 (Ef 1,9–10; 2Kor 6,11–18/7,1; Jn 8,31–36) Isten – mindnyájunk öröme – nem ismeri az „egyik fülembe be, a másikon ki” magatartást. Ő nemcsak hallgat, de meghallgat. Sőt ő nemcsak lát, de meglátja azt is, ami fáj, ahol sebekkel teli az életünk. Bátran járuljunk hozzá, hiszen Jézus Krisztusban Atyánkká lett!

Szerda

Jézus ezt mondta Filópnak: „Annyi ideje veletek vagyok, és nem ismertél meg engem, Filóp? Aki engem lát, látja az Atyát.” Jn 14,9 (2Móz 20,3; Jak 3,13–18; Jn 8,37–45) Ki-ki maga tudná igazán megmondani, mennyi ideje ismeri már Jézust. De azt is, hogy örül-e annak, hogy Jézus vezetni szeretné életében. Azt is, hogy egy-egy döntés, szolás, cselekvés előtt megkérdézi-e Jézustól: az ő akarata szerint való-e az, amit szólni és cselekedni akar? Ismerjük-e Jézust? Jézus sokszor szomorúan szól: „Annyi ideje veletek vagyok...”

Csütörtök

Ő bűnhődött, hogy nekünk békességünk legyen. Ézs 53,5b (Gal 2,20; Lk 11,33–36/37–41a; Jn 8,46–59) Gyermkeink hamar megtanulnak háborúsdit játszani egymással, illetve a számítógépes játékok révén. Ezt sugallja a világ számukra. Nekünk, keresztény embereknek Krisztus Jézus az ő Szentleke által azt mondja: tanuljunk meg békében élni egymással, és erre tanítsuk gyermekeinket is. Mindez csak egyetlen módon lehetséges: Ha „Élek pedig többé nem én, hanem él bennem a Krisztus” (Gal 2,20; Károli-fordítás).

Péntek

Aki hegyeket formál, és szeptet teremt, aki tudtára adja szándékát az embernek, annak neve: az Úr, a Seregek Istene. Ám 4,13 (Ef 3,8–9; Jn 18,19–24; Jn 9,1–12) A folyamatosan munkálkodó Isten lép ma elénk igénkből. Isten nemcsak alkotott, de akarata is megmutatta Krisztus Jézusban, hogy nem a bűnös halálát, hanem megtérését és életét kívánja. Ezt a jó hírt Pál apostol hatalmas erővel és örömmel hirdette. A mi életünkbe viszont mintha beleszorult volna ez a jó hír. Miért nem engedjük, hogy feltörjön belőlünk, és miért nem gondoljuk, hogy nekünk kell továbbadnunk?!

Szombat

Ne készítek ezüstisteneket; aranyisteneket se készítek magatoknak. 2Móz 20,23 (ApCsel 19,26; Fil 2,12–18; Jn 9,13–23) Isten – isten! Nagy különbség van a két forma között. Mi mégis sokszor eltevesztjük az írásmódot. Rendet kellene tenni a szívünkben. Arra kell törekednünk, hogy ne kerüljenek bálványok (kisbetűs istenek) Isten elé, mert amivel tele van a szív, azt nemcsak a száj szólja, de azt írja le a kezünk, és a szerint élünk!

■ TAMÁSY TAMÁSINÉ

mtv

Szélrózsa

duna

Örömhír címmel egyházunk műsorát közvetíti a Magyar Televízió augusztus 6-án, vasárnap az m1-en 15 órai kezdettel. Az adásban beszámoló láthatunk a Szélrózsa-találkozóról. A műsort augusztus 13-án, vasárnap az m2-n 9 órakor megismétlik.

A Magyar Rádió evangélikus felőrája július 31-én, hétfőn hangképes beszámolót ad a Szélrózsa-találkozóról 13.30-kor a Kossuth adón.

A Duna Televízió Isten kezében című sorozatműsorában összefoglalót közvetít a Szélrózsa-találkozóról augusztus 19-én, szombaton 12.05-től. Ismétlés: augusztus 22. kedd, 8.10. Szerkesztő: Nevelős Zoltán, rendező: Horváth Tamás.

Magyar Rádió

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból augusztus 6-tól augusztus 13-ig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
<p>8.25 / Kossuth rádió Édes anyanyelvünk (5')</p> <p>11.20 / m2 Mai hitvallások. Látogatóban dr. Csepregi Gyulánál (30')</p> <p>12.05 / Duna Tv Élő egyház (26')</p> <p>14.15 / m2 II. Szilveszter, a tudós pápa 2/2. rész (36')</p> <p>15.00 / mtv Örömhír. Képes beszámoló a Szélrózsa országos evangélikus ifjúsági találkozóról. (30')</p> <p>20.00 / Duna Tv A szemközti ablak (olasz játékfilm, 2003) (103')</p> <p>21.00 / PAX (premier) Mesterkurzus Dr. Csernus Imre: Egészséges egyén, beteg társadalom (65')</p>	<p>10.00 / mtv Lázár Ervin: Gyere haza, Mikkamakkal (mesejáték) (31')</p> <p>13.30 / Kossuth rádió Krisztus közöttünk! A görög katolikus egyház felőrája</p> <p>16.00 / PAX Családi asztal (ZMC – 23')</p> <p>18.45 / Duna II. Autonómia „A magok oltalmára...” Erdélyi erődtemplomok Gelence (magyar ismeretterjesztő sorozat, 2001) (11')</p> <p>20.30 / Viasat History Művészóriások Hans Holbein (30')</p> <p>22.40 / PAX (premier) Vámos Margó (portréfilm) (17')</p>	<p>8.10 / Duna Tv Isten kezében (ism.) (26')</p> <p>13.30 / Kossuth rádió Tanúim lesztek A római katolikus egyház felőrája</p> <p>15.30 / Filmmúzeum Rozmaring (magyar filmvígjáték, 1938) (79')</p> <p>16.00 / PAX Családi Biblia (ZMC – 21')</p> <p>16.15 / Duna Tv Világvallások nyomában Kereszténység (magyar ismeretterjesztő sorozat, 2004) (50')</p> <p>18.40 / PAX (premier) Zsinórfilm (gyermekműsor) (34')</p> <p>20.35 / PAX (premier) Éber kóma (21')</p> <p>21.05 / Kossuth rádió Nemzetközi vallási híradó (30')</p>	<p>5.25 / mtv és m2 A Hajnali gondolatok mai adásában evangélikus lelkész hallhatunk.</p> <p>11.20 / Kossuth rádió Tetten ért szavak (15')</p> <p>13.00 / PAX Láthatatlan állampolgár Mit ér az ember, ha vak?</p> <p>13.30 / Kossuth rádió „Tebenned bízunk eleitől fogva...” A református egyház felőrája</p> <p>15.40 / Bartók rádió Hitélet és történelem A keresztes várak története (20')</p> <p>16.20 / mtv Református ifjúsági műsor (10')</p> <p>16.30 / mtv Protestáns médianapok – Beregdaróc (26')</p>

CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
<p>20.00 / PAX Mit ér az ember, ha családi életre nevelő? Hortobágyiné dr. Nagy Ágnes (30')</p> <p>20.04 / Kossuth rádió Aranyemberek Hubay Miklós író (ism.) (31')</p> <p>21.00 / PAX Flamencóra ítéltve (dokumentumfilm) (44')</p> <p>21.04 / Petőfi rádió Mindentudás Egyeteme Hámori József: Mit tud az ember a gy? (ism.) (43')</p> <p>22.00 / Duna Tv Dolgok, amelyekért érdemes élni (spanyol játékfilm, 2004) (90')</p> <p>22.05 / m2 Ahol a birkák tédet hajtanak (magyar dokumentumfilm, 2000) (55')</p>	<p>13.30 / Kossuth rádió „Örüljete az Úrban mindenkor” A metodista egyház felőrája</p> <p>13.55 / mtv Jelképtár. A galamb (10')</p> <p>14.00 / Duna Tv Tánc, a csodák csodája (amerikai játékfilm, 1985) (101')</p> <p>14.45 / m2 Az Árpád-kor templomai Mánfa (15')</p> <p>15.40 / Duna II. Autonómia Magyar történelmi arcképcsarnok Szent László (1077–1095) (magyar ismeretterjesztő film, 1998) (16')</p> <p>20.00 / PAX Mit ér az ember, ha édesanyja? Erdős Erika, egy autista kisfiú édesanyja (30')</p>	<p>7.00 / Rádió C (FM 88,8) Evangélikus felőrá Csapó Krisztián vezetésével</p> <p>8.06 / Bartók rádió Pódium (65')</p> <p>11.35 / mtv A Trianon-szindróma 5/2. rész (20')</p> <p>13.30 / Duna Tv Isten kezében Két tábor, egy cél (26')</p> <p>18.00 / m2 A fantasztikus nagynéni (magyar tévéfilm, 1986) 2/1. rész (43')</p> <p>19.00 / PAX Végtelen. A Gável testvérek koncertje (73')</p> <p>19.30 / RTL Klub Az istenek a fejükre estek (amerikai vígjáték, 1980) (105')</p>	<p>12.05 / Duna Tv Élő egyház Kolozsvárott nyitják meg a magyar reformátusok V. világtalálkozóját augusztus 12-én, szombaton. (26')</p> <p>13.00 / PAX A kistolmács (portréfilm) (52')</p> <p>13.05 / Kossuth rádió Névjegy Borbáth Erzsébet csíkszeredai tanárnő, a Domokos Pál Péter Alapítvány alelnöke (50')</p> <p>14.50 / mtv Örömhír. A református egyház műsora (30')</p> <p>18.00 / m2 A fantasztikus nagynéni (magyar tévéfilm, 1986) 2/2. rész (53')</p>

HIRDETÉS

Beosztott lelkészek kiküldése a nyugati kerületben

A Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerületben az alábbi beosztott lelkészeket küldte ki Ittész János püspök gyülekezeti szolgálatra:

- Csorbáné Farkas Zsófia Anna: 2006. augusztus 1-jei hatállyal – Győri Egyházközség. Külön feladata a Győrhez tartozó szigetközi szórványok evangélikusainak a gondozása.
- Gombor Krisztián: 2006. augusztus 15-i hatállyal – Farádi Egyházközség
- Ments Orsolya: 2006. augusztus 1-jei hatállyal – sopron-harkai társ egyházközség
- Körmendy Petra Kornélia: 2006. augusztus 1-jei hatállyal – Székesfehérvári Egyházközség; budapesti Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet
- Szabó Bertalan Péter: 2006. augusztus 1-jei hatállyal – mosonmagyaróvári egyházközség; Győr-Mosoni Egyházmegye

Evangélikus Élet

A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ HETILAPJA

E-mail: evelet@lutheran.hu
EvÉlet on-line: www.evelet.hu
Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu

Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108; 20/824-5519, fax: 1/486-1195. Szerkesztőségi titkár: Boda Zsuzsa (zsuzsa.boda@lutheran.hu).

Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószerkesztők: Győri Virág vez. szerk. (virag.gyori@lutheran.hu), Dobsonyi Sándor (sander.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: Huszár Mariann (mariann.huszar@lutheran.hu). Tervező-szerkesztő: Nagy Bence (bence.nagy@lutheran.hu). Főmunkatárs: Gazdag Zsuzsanna (zsuzsa.gazdag@lutheran.hu).

Rovatvezetők: Bogdányi Gábor – EvElet on-line (gabor.bogdanyi@lutheran.hu), dr. Ecsedi Zsuzsanna – Cantate (ezsu@lutheran.hu), Kende K. Péter – Oratio Oecumenica (peter.kende@lutheran.hu), Kőháti Dorottya – Új nap – új kegyelem (dora.kohati@lutheran.hu), Véghegyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghelyi@lutheran.hu).

Árusítja a kiadó és a Magyar Posta Rt. (ÜLK) INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu) 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1288; 20/824-5518, fax: 486-1229. Felelős kiadó: Kende K. Péter (peter.kende@lutheran.hu).

Nyomdai előállítás: Szikra Lapnyomda Rt. Felelős vezető: Máthé Sándor vezérigazgató E-mail: szikra.kervigh@szikralapnyomda.hu

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj beföldön negyed évre 2145 Ft, fél évre 4290 Ft, egy évre 8580 Ft, szomszédos országba egy évre 29 000 Ft (116 euró), egyéb külföldi országba egy évre 33 800 Ft (135 euró).

Csak a minden hónap 16-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével törölni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság.

Beküldött kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő delutáni lapzárta kizárólag a hétfői eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetesek@evelet.hu címre várjuk.